

“

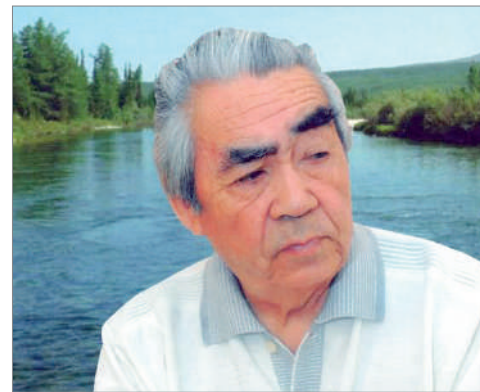
Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ,
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ:

Отбасы институты еңбекқорлық, білімпаздық, тілектестік сынды «Адал азаматқа» тән қасиеттерді қоғамда жан-жақты дәріптеу арқылы ұлттың жаңа сапасын қалыптастыруға өлшеусіз үлес қосады. Берекелі шаңырақ – елімізді үйлесімді әрі орнықты дамытудың мызғымас кепілі. Сондықтан мемлекет ана мен баланы қорғау жүйесін жетілдіруге, отбасы құндылықтарын ұлықтауға баса мән береді. Әр отбасының әл-ауқатын жақсарту – Әділетті Қазақстанды құру жолындағы негізгі міндеттің бірі.

ДИПЛОМНЫҢ ҚАУҚАРЫ ҚАНДАЙ?

5-БЕТ | БІЛІМ

ҚАЗАҚ РУХАНИЯТЫНЫҢ ЖОҚШЫСЫ

6-БЕТ | ТҰЛҒА

№108
(5006)
Сенбі
12 қыркүйек
2026 жыл

ASTANA

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

A Q S H A M Y

1990 ЖЫЛҒЫ 13 ҚАЗАННАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

ҮНДІСТАН МЕН КОРЕЯҒА БАРАДЫ

12-13 қыркүйек күндері Қасым-Жомарт Тоқаев Премьер-министр Нарендра Модидің шақыруымен БРИКС XVIII саммитіне қатысу үшін Үндістанға жұмыс сапарымен барады. Бұл жөнінде Ақорданың баспасөз қызметі хабарлады.

Президент Нью-Делиде «Орнықтылықты, инновацияны, ынтымақтастық пен тұрақтылықты нығайту» тақырыбына арналған «аутрич»/»БРИКС+» форматындағы пленарлық отырыста сөз сөйлейді.

14-16 қыркүйекте Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Президент Ли Чжэ Мённің шақыруымен Корея Республикасына мемлекеттік сапармен барады.

«15 қыркүйекте Сеулде жоғары деңгейде келіссөздер жүргізіліп, қазақ-корей кеңейтілген стратегиялық серіктестігінің ыңғайту перспективасы талқыланады. Бұдан бөлек, Президент Кореяның ірі компаниялары жетекшілерімен кездеседі» деп жазылған ресми хабарламада.

16 қыркүйекте Мемлекет басшысы «Орталық Азия – Корея Республикасы» бірінші саммитіне қатысады.

АСТАНАДА ҮШ ЖЫЛДАН
БЕРІ ЖОЛТАР ЖОБАСЫ
АЯСЫНДА

22 000

АСТАМ АДАМ ӘРТҮРЛІ
МАМАНДЫҚТАР
БОЙЫНША БІЛІМ АЛДЫ.

ОТБАСЫ – МЕМЛЕКЕТ ТІРЕГІ

Елімізде жыл сайын қыркүйектің екінші жексенбісінде Отбасы күні аталып өтіледі. Бұл мереке қарсаңында барлық өңірлерде отбасы құндылықтарын дәріптеуге бағытталған іс-шаралар өтеді. Елордада Отбасы күніне арналған танымдық әрі ақпараттық іс-шаралар апта бойы ұйымдастырылды.

US Open турнирінің ширек финалында қытайлық Чжэн Циньвэньді жеңген Елена Рыбакина дүниежүзілік рейтингтің бірінші сатысына көтерілді. Тарихи жетістікке жеткен спортшыны Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев құттықтады.

«Сіз айрықша талант пен тынымсыз еңбектің және өзіңізге деген нық сенімнің арқасында WTA рейтингінде көш бастап, биік шыңды бағындырдыңыз. Осынау тарихи жеңісіңіз қазақ спортының даңқын асырды. Есіміңіз әлемдік теннис жылынамынан ойып тұрып орын алды. Сіздің жетістікке толы жолыңыз – еліміздің жас спортшылары мен дүниенің түкпір-түкпіріндегі миллиондаған теннис жанкүйері үшін үлгі-өнеге. Сонымен қатар қортта да, қоғамдық орындарда да, жұртшылықпен қарым-қатынас

барысында да байқалатын жоғары мәдениетіңізді айрықша атап өткім келеді. Бұл – сөзсіз Сіздің парасатыңыз бен адами қалпыңыздың айқын көрінісі» деп жазылған Президент құттықтауда.

Кеше Елена Рыбакина Орег-2026 турнирінде америкалық Кори Гауффты жеңіп финалға шықты. Бүгін ол турнирдің бас жүлдесі үшін осыған дейін 99 айта бойы әлемнің бірінші ракеткасы болып келген беларустық Арина Соболенкомен тартысқа түседі.

ӘЛЕМНІҢ БІРІНШІ РАКЕТКАСЫ

ВАЛЮТА БАҒАМДАРЫ

€ EUR/KZT 524.13 \$ USD/KZT 450.79 ₸ RUB/KZT 5.31 ¥ CNY/KZT 67.22

 t.me/elordainfo

www.astana-akshamy.kz

ТІЛІМІЗ БЕН ДӘСТҮРІМІЗ – ҰҚСАС, МҮДДЕМІЗ – ОРТАҚ

Қасым-Жомарт Тоқаев ТМҰ-ға мүше мемлекеттердің ішкі істер министрлері кеңесі қарсаңында түркі елдері құқық қорғау ведомстволары басшыларымен кездесу өткізді. Жиынға Әзербайжан Республикасы Ішкі істер министрі Вилаят Эйвазов, Қырғыз Республикасы Ішкі істер министрі Улан Ниязбеков, Түркия Республикасы Ішкі істер министрі Мустафа Чифти, Өзбекстан Республикасы Ішкі істер министрі Азиз Ташпулатов, Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрі Ержан Сәденов қатысты.

Президент түркі елдерінің ынтымақтастығы жылдан жылға күшейіп келе жатқанын айтты. Себебі біздің тарихымыз – тамырлас, тіліміз бен дәстүріміз – ұқсас, мүддеміз – ортақ.

– Біздің достығымызды бекемдей түсуге Түркі мемлекеттері ұйымы зор үлес қосуда. Қазақстан бұл беделді құрылыммен жан-жақты ықпалдастықты нығайтуға баса мән беріп отыр. Соныға мүше елдер түрлі саладағы, оның ішінде күштік құрылымдар арасындағы өзара байланысын күшейтіп келеді. Осы тұрғыдан алғанда, Ішкі істер министрлерінің кездесуі айрықша маңызды екені сөзсіз, – деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев қазір әлемде ауқымды өзгерістер болып жатқанына, дүние жүзінде сын-қатерлер көбейгеніне назар аударды.

– Жаһандық ахуал тұрақсыз, құбылмалы сипатқа ие болды. Соған қарамастан, күллі әлем елдері үшін жаңа мүмкіндіктерге жол ашылуда. Заман талабына сай өркениетті елдер қатарында боламыз десек, шапшаң әрі ширақ қимылдау қажет. Осы мақсатпен Қазақстанда түбегейлі реформалар жүзеге асырылды. Наурыз айында елімізде жалпыұлттық референдум өтті, Конституция қабылданды. Конституцияда азаматтардың құқықтары мен бостан-

дықтарын сақтау, Заң мен тәртіпті қамтамасыз ету мемлекетіміздің мұзғымас қағидатының бірі ретінде айқындалды. Конституцияға сәйкес, елімізде жаңа саяси лауазым – Вице-Президент тағайындалды. Үкіметтің жаңа құрамы жұмысқа кірісті, – деді Мемлекет басшысы.

Президент мемлекеттік басқару мен қауіпсіздікті сақтау құрылымындағы реформаларға тоқталды. «Атап айтқанда, жаңа мемлекеттік орган – Қауіпсіздік Кеңесінің Аппараты құрылды. Бұл мекеме жаһандық және мемлекеттік ауқымдағы сын-қатерлерге жан-жақты талдау жүргізеді, ұлттық қауіпсіздік саласындағы жұмысты үйлестіреді. Сонымен қатар көп ұзамай жоғары консультативтік орган – Қазақстан Халық Кеңесі жасқалады. Осылайша, еліміздегі билік тармақтары тұтастай жаңаруда. Ауқымды өзгерістер барлық саланы, соның ішінде құқық қорғау саласында қамтиды» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Кездесу соңында Президент туыстас мемлекеттердің басшыларына ыстық жылысын жолдап, түбі бір түркі елдері әрдайым достық қарым-қатынаста болуға тиіс екенін атап өтті. Сондай-ақ іс-шарада Түркі мемлекеттері ұйымының Бас хатшысы Кубанычбек Омуралиев сөз сөйледі.

Кездесу соңында Президент туыстар мемлекеттердің басшыларына ыстық ықыласын жолдап, түбі бір түркі елдері әрдайым достық қарым-қатынаста болуға тиіс екенін атап өтті. Сондай-ақ іс-шарада Түркі мемлекеттері ұйымының Бас хатшысы Кубанычбек Омуралиев сөз сөйледі.

ҰЛЫ ДАЛА ӨРКЕНИЕТІНІҢ ЗАҢДЫ МҰРАГЕРІНІҢ БІРІМІЗ

Президент VI Дүниежүзілік көшпенділер ойындарының жеңімпаздары мен жүлдегерлерін марапаттады. Тәуелсіздік сарайында өткен салтанатты жиында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев спортшылар мен бапкерлерді Көшпенділер ойындарындағы жарқын жеңістерімен құттықтап, олар Қазақстанның ұлттық спорттағы абырой-беделін дүние жүзіне паш еткенін атап өтті.

Мемлекет басшысы ұлттық құраманың жалпы есепте бірінші орынға шыққанын ел мерейін өсірген елеулі жетістікке балады. «Сайыс қорытындысы бойынша спортшыларымыз 74 медаль еншіледі. Оның 32-сі – алтын жүзде. Осы тамаша жеңіс қазақтың рухы биік, жігері мықты, нағыз жеңімпаз ұлт екенінің тағы бір мәрте айқын көрсетті. Жалпы, спорттың басты миссиясының бірі – өзара құрмет пен сыйластықты дәріптеу, халықтар достығын нығайту. Бұл дүбірлі дода жоғары деңгейде өтті. Сайыс нәтижелері әділ болды. Осыған орай, Қырғыз елінің Президентіне ризашылығымды білдіремін» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысының пайымдауынша, Көшпенділер ойындарының мәртебесі – баршамыздың ортақ абыройымыз. Осы ретте Президент бүкіл әлем түркі халықтарына көз тітіріп отырғанын алға тартып, бұл жарысты бірлесе дамытуға шақырды.

– Қазақстан осы ортақ іске белсене атсалысуға қашанда дайын. Екі бауырлас елге ата-бабаларымыздың қалдырып кеткен ең құнды өсиеті: бұл – өзара құрмет және мәңгі достық. Осы даналықты ұмытуға ешқандай қақымыз жоқ. Біз – Ұлы дала өркениетінің заңды мұрагерінің біріміз. Батыр бабаларымыз ұлан-ғайыр жерді бізге аманат етті. Салт-дәстүрімізді, рухани құндылықтарымызды мұра

тіп қалдырды. Қастерлі қазынаны көздің қарашығындай сақтап, қаз бұныға табыстау – ортақ парызымыз. Осы рухты борышымызды өркениетті, мәдениетті түрде, абыроймен жүзеге асыруымыз қажет, – деді Мемлекет басшысы.

Президент Қазақстан мақсаты – биік, жоспары – айқын, болашаққа сеніммен қарайтын озық ойлы ұлт ретінде әрдайым алға қарай ұмтылып келе жатқанын айтты. «Біз, соның ішінде ұлттық спортпен айналысатын жастар, басқа да спортшылар, мемлекеттік қызметшілер мен кәсіпкерлер, дәрігерлер мен ұстаздар, студенттер мен ғалымдар, жұмысшылар мен басқарушылар, әскери қызметкерлер мен мекеме қызметшілері – бәріміз мәдениетті, сабырлы болып, даңғаз мен айқай-шуға жол бермеуіміз қажет. Сонда ғана қазақ халқы толыққанды өркениетті қоғам болады» деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Сонымен қатар Президент

ұлт саулығын нығайту және адам капиталын күшейту мемлекеттің конституциялық міндеті саналатынын мәлімдеп, осы бағытта қолға алынған іргелі істерді атады.

— Соңғы жеті жылда елімізде 500-ден астам спорт нысаны салынды, бірқатары жөндеуден өткізілді. Былтыр менің тапсырмаммен «Дене шынықтыру және спорт туралы» заңға бірқатар өзгеріс енгізілді. Жаңа заң отандық спорттың дамуына күшті серпін бермек, соның ішінде ұлттық спорттың өркендеуіне ерекше ықпал етеді. Балааларымыз спортпен немесе дене шынықтырумен міндетті түрде айналысуы керек. Бұл – еліміздің жарқын болашағының кепілі. Осы мақсаттың жалпыұлттық мән-мағынасы айрықша. Өйткені дене-бітімі әлсіз, рухы қауқарсыз халқы бар ел ешқашан озық дамыған мемлекет бола алмайды. Бұл – баршаға белгілі ақиқат. Сондықтан спорт мектептерінде оқитын әр балаға

бөлінін қаражат көлемі екі есеге жуық артты, яғни 233 мың теңгеден 415 мың теңгеге ұлғайды. Былтыр 220 мыңнан астам бала спорт үйірмесіне мемлекет есебінен ақысыз барды. Осы мақсатқа 50 миллиард теңге бөлінді. Дене шынықтырумен шұғылданып отырған адамдардың саны 8 миллионнан асты. Бұл – халқымыздың жартысына жуығы деген сөз. Осы тұрғыдан алғанда, бізді салауатты ұлт деп атауға болады. Бірақ босансуға болмайды, – деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаевтың айтуынша, ұлттық спорт түрлерін дамыту – Үкімет пен әкімдіктердің алдында тұрған аса маңызды міндет.

Президент спорттағы жоғары жетістіктері, сондай-ақ Бішкек қаласында VI Дүниежүзілік көшпелділер ойындарын ұйымдастыруға және өткізуге ерекше үлес қосқаны үшін бір топ азаматқа мемлекеттік наградаларды салтанатты түрде табыстады.

ҮКІМЕТ

**САЛАҒА
СЕРПІН БЕРЕДІ**

Премьер-министр Олжас Бектенов Денсаулық сақтау, Жасанды интеллект және цифрлық даму министрліктерінің басшылығымен, сондай-ақ отандық IT-компаниялардың өкілдерімен кеңес өткізді. Жиналыста Мемлекет басшысының «Жасанды интеллект дәуіріндегі Қазақстан: өзекті мәселелер және оны түбегейлі цифрлық өзгерістер арқылы шешу» атты Қазақстан халқына Жолдауында берілген денсаулық сақтау саласын цифрландыру жөніндегі тапсырмаларының орындалу барысы қаралды.

Президент тапсырмасына әйкес, Бірыңғай мемлекеттік медициналық ақпараттық жүйе құрылуда. Ол барлық шағыраңқы жекеменшік ақпараттық жүйелерді бір жүйеге біріктіріп, дәрігердің бірыңғай жұмыс құралына айналуы тиіс. Қазірдің өзінде денсаулық сақтау министрлігінің 12 жүйесінің 7-еуі біріктірілді. Енді деректер бір реткізгізіліп, құжаттар автоматты түрде қалыптастырылады. Бұл дәрігердің ақпарат енгізуге құмсайтын уақытын 40%-ға қысқартуға мүмкіндік берді.

Денсаулық сақтау министрлігінің мәліметінше, цифрлық бақылау нәтижесінде медициналық 38 ұйымда медициналық қызметті жүзеге асыруға арналған лицензи-

Жиын барысында ЖИ элементтері бар цифрлық шешімдер мен жобалар ұсынылды. ЖИ қолданатын орталықтандырылған телерадиология бүкіл ел бойынша 400-десанс емел медициналық мекемелерді байланыстырады. ЖИ алгоритмдері КТ, МРТ және маммография суреттерін талдауға мүмкіндік береді, бұл диагностикаға жұмсалатын уақытты 4 еседен астам қысқартады және патологияны ерте сатысында анықтауды 32,2%-ға арттырады. ЖИ базасындағы AKULMED.AI медициналық коммуникациялардың бірыңғай жүйесі пациенттерді тәулік бойы онлайн-жазу, скринингтер мен профилактикалық тексерулерге автоматты түрде шақыру, сондай-ақ қабылдау сапасы туралы кері байланыс орнату үшін енгізіледі.

Жиын қорытындысы бойынша Премьер-министр денсаулық сақтаудың бірыңғай цифрлық контурын құру стратегиялық маңызға ие екенін және ол медициналық көмектің тиімділігі мен қолжетімділігін арттыруға тиіс екенін атап өтті.

ҮЗДІК ЖАС ӘУЛЕТ

Астанада «Отбасы – бақыт мекені» жобасы аясында елордалық жас отбасылар арасында ұйымдастырылған «Үздік жас отбасы – 2026» қалалық байқауының финалдық кезеңі өтті.

Шапағат ӘБДІР

Байқауға «QUIZ» кезеңіне 100-ге жуық отбасы қатысып, интеллектуал-

ды сайыста жоғары нәтиже көрсеткен 10 отбасы қатысты.

Финалдық кезеңде қатысушылар өз отбасыларын таныстырып, отбасының тарихы, құндылықтары мен

жетістіктері, сондай-ақ отбасы мүшелерінің өзара қарым-қатынасы туралы баяндады.

Байқаудың басты мақсаты – отбасы құндылықтарын дәріптеу, жас отбасылардың қоғамдағы белсенділігін арттыру, сондай-ақ олардың шығармашылық және зияткерлік қабілеттерін таныту.

«Жаңадан қабылданған заңымызда да отбасы институтын нығайтуға, оның қоғамдағы маңызын арттыруға ерекше мән беріліп отыр. Халқымызда «Отбасы – бақыт мекені» деген жақсы сөз бар. Шын мәнінде, бала үшін ең қауіпсіз әрі жайлы орта – ата-анасының мейірімі мен қамқорлығы сезілетін отбасы. Сол бақытты мекенде кішкентай бүлдіршіндеріміз бақытты болып өсіп, жақсы тәрбие алып, елінің ертеңіне қызмет ететін азамат болып қалыптасса екен дейміз» деді Республикалық «Әкелер одағы» қоғамдық бірлестігі төрағасының орынбасары және Астана қалалық филиалының төрағасы Қазылар алқасының төрағасы Бекдайыр Күзембай.

Нәтижесінде бірінші орынды Арнат Байсеитов пен Диана Токбергенова деген жарасымды жұп жеңіп алса, екінші орынды Әділет Молдабек пен Айымгүл Селикова, үшінші орынды Алтынбек Ысқақ пен Перизат Ғабит жеңіп алды. Қалған отбасыларға ынталандыру сыйлықтары берілді. Әрі жүлдегерлерге 700 мың, 500 мың, 300 мың, 100 мың теңгеден ақшалай сыйлықтар да үлестірілді.

КӘСІПКЕРЛЕР ТАЗАЛЫҚ ШАРАСЫНА ҚАТЫСТЫ

«Таза Қазақстан» экологиялық акциясы аясында кәсіпкерлердің қатысуымен кезекті абаттандыру және көгалдандыру жұмыстары өтті. Бұл жолы елордалық кәсіпкер өз нысанына іргелес аумаққа ағаш көшеттерін отырғызып, қаланы көгалдандыруға үлес қосты.

Іс-шара Жеңіс көшесінде орналасқан грузин мейрамханасының маңында өтті. Кәсіпкер Исадин Азаматов мейрамханаға іргелес аумаққа ағаш көшеттерін отырғызып, оның тазалығы мен абаттандырылуына жауапкершілікпен қарауға ниетті екенін атап өтті.

Акция барысында кәсіпкерге нысанға іргелес аумақты күтіп-ұстауға арналған маусымдық түбіртек-парақ табысталды. Құжатта аумақты уақтылы тазалау, жасыл желектерді күтіп-баптау, тазалық пен тәртіпті сақтау жөніндегі негізгі ұсынымдар көрсетілген. Кәсіпкер «Таза Қазақстан» бастамасын қолдайтынын айтып, өзге бизнес өкілдерін де елорданың көркеюіне атсалысуға шақырды.

«Бүгін «Таза Қазақстан» акциясы аясында мейрамханамыздың айналасын абаттандырып, ағаш көшеттерін отырғызып жатырмыз. Қала әкімдігі тарапынан іргелес аумақты таза әрі көрікті ұстау жөнінде ұсынымдар берілді. Біз бұл бастаманы қолдаймыз. Барша кәсіпкерлерді қаламыздың тазалығы мен көркеюіне бірге үлес қосуға шақырамыз» деді Исадин Азаматов.

Астана қаласының кәсіпкерлікті дамыту бөлімінің басшысы Шухрат

Жораевтың айтуынша, қаланың келбетін жақсартуда кәсіпкерлердің белсенділігі маңызды.

«Бүгінде кәсіпкерлердің өз бизнесін дамытып қана қоймай, қаланы абаттандыруға да белсенді атсалысуы маңызды. Күзгі ағаш отырғызу

маусымы енді басталды. Сондықтан «Таза Қазақстан» акциясы аясында іргелес аумақтарды көгалдандыру және кәсіпкерлерді экологиялық бастамаларға тарту жұмыстары алдағы уақытта да жалғасады» деді Шухрат Жораев.

КОНТЕНТ ЖАСАУ ТӘСІЛДЕРІ ТАНЫСТЫРЫЛДЫ

Астанада үкіметтік емес ұйымдардың өкілдеріне арналған «Үлкен командасыз контент жасау: Reels, визуал және ҮЕҰ үшін контент жасаудың заманауи құралдары» тақырыбында тренинг өтті.

Іс-шара барысында қатысушылар әлеуметтік жобаларды ақпараттық сүйемелдеу, Reels форматында контент әзірлеу, визуалды материалдар дайындау және заманауи цифрлық құралдарды тиімді пайдалану жолдарымен танысты. Сонымен қатар үлкен командасыз әлеуметтік желілерде тұрақты әрі нәтижелі коммуни-

кация құру тәсілдері қарастырылды.

– ҮЕҰ өкілдері көптеген маңызды жұмыстар атқарады. Алайда кейде сол еңбегін әлеуметтік желі арқылы дұрыс көрсете алмай жатады. Семинардың мақсаты – күрделі тәсілдерсіз сапалы контент жасау жолдарын көрсету, – деді жаңа медиа саласының сарапшысы Ұлан Әбішев.

Тренингке ҮЕҰ басшылары, қоғамдық ұйымдардың өкілдері мен белсенділер қатысты.

Оқу курсының қорытындысы бойынша қатысушылар өзінің әлеуметтік бастамасын таныстыра алады. Үздік деп танылған бес жобаға оларды іске асыру үшін әрқайсысына 500 мың теңгеден грант беріледі.

Астана қаласы әкімдігінің Білім басқармасына қарасты, №119 мектептің оқушылары, ата-аналар, педагогтар және мектеп қауымдастығы отбасы құндылықтарын дәріптеуге байланысты іс-шара ұйымдастырды.

ОТБАСЫ ТАРИХЫН КӨРСЕТТІ

Олжас МҰРАТБЕКҰЛЫ

Бұл іс-шара «Отбасылық мұрағат: менің отбасымның тарихы» атты атаумен өткізілді.

Іс-шараның негізгі мақсаты – отбасы құндылықтарын насихаттау, ата-ана мен бала арасындағы өзара сыйластықты нығайту, отбасылық тәрбиенің маңызын арттыру және оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Кинофестиваль аясында №119 мектептің оқушылары отбасы құндылықтарын дәріптейтін 3-5 минуттық қысқаметражды фильмдерін ұсынды.

Сонымен қатар қатысушылар отбасы мүшелерінің бір-біріне де-

ген құрметі мен қамқорлығын, ата-ананың тәрбиелеу рөлін, отбасылық дәстүрлерді, бірлік пен ынтымақты, мейірімділік пен жауапкершілікті сахналық қойылымдар арқылы көрсетті.

Іс-шара қорытындысы бойынша үздік жұмыстар анықталды. Жеңімпаздар мен белсенді қатысушылар марапатталды.

– Біздің мектебімізде отбасы құндылықтарын дәріптеуге байланысты кинофестиваль өтті. Біздің балалар өнерлерін ортаға салды. Отбасындағы құндылықтардың үнемі алдыңғы қатарда тұратынына ден қойылды. Біздің өрендер жанұя жылуын, тәрбиесін кино арқылы жеткізуге тырысты. Бұл – көрермендерге зор әсер етті, – деді мектеп директоры Алдажар Гүлжан.

ДИҚАНДАР ӨНІМДЕРІН ӘКЕЛЕДІ

19 қыркүйек пен 25 қазан аралығында Астанада ауыл шаруашылығы жәрмеңкелері өтеді.

Жәрмеңкелерге Қазақстанның 13 облысының өкілдері қатысады. Негізгі қағидат – «алқаптан сауда сөрелеріне дейін». Тікелей жеткізілім делдалдардың санын азайтуға және сатып алушылар үшін қолжетімді бағаны қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жәрмеңкелер мына күндері өтеді: 19-20 қыркүйек – Қызылорда және Атырау облыстары; 26-27 қыркүйек – Абай, Алматы

және Маңғыстау облыстары; 3-4 қазан – Шығыс Қазақстан және Ақтөбе облыстары; 10-11 қазан – Түркістан және Батыс Қазақстан облыстары; 17-18 қазан – Солтүстік Қазақстан және Ұлытау облыстары; 24-25 қазан – Қарағанды және Қостанай облыстары. Барлық жәрмеңке «Қазанат» ипподромының автотұрағында (Қарқаралы тасжолы, 1) өтеді.

«ЖАНҰЯ» АРТ-ТЕРАПИЯСЫ

Астана қаласы әкімдігінің «Жанұя» отбасы институтын қолдау орталығы Отбасы күніне арналған апталық аясында «Қоғамдық ақпарат қоры» ҚҚ-ның Restart жобасымен бірлесіп, отбасыларға арналған арт-терапия өткізді.

Іс-шараны ұйымдастырушылардың айтуынша, тренингтің мақсаты – қатысушыларға психологиялық қолдау көрсету, ішкі тірегін қалыптастыру, өзіне деген сенімділігі мен коммуникативтік дағдыларын дамыту, сондай-ақ арт-терапиялық практикалар арқылы эмоциясын түсінуге және қауіпсіз түрде білдіруге жағдай жасау.

Отбасы мүшелерінің арасындағы сенімді арттыруға, түсініспеу-

шіліктерді жоюға және бір-бірін тереңірек тануға көмектесетін психотерапиялық әдіс арқылы қатысушылар сурет салып, мүсіндеп немесе қолөнермен айналысып отбасы мүшелерінің сөзбен айта алмаған ішкі реніштерін, қорқыныштарын мен қуаныштарын сыртқа шығаруға, қысқасы, шығармашылық арқылы өз сезімін танып, ішкі ресурсын толықтыруға мүмкіндік алды.

ӨРТ СӨНДІРУ БӨЛІМІН АРАЛАДЫ

Астана қаласы мәслихатының депутаттары Байқоңыр ауданында орналасқан №16 өрт сөндіру бөлімшесіне барып, оның жұмыс барысымен, жүргізілген күрделі жөндеу және жаңғырту жұмыстарының нәтижесімен танысты.

Ауқымды жаңғыртудан кейін жұмысын қайта бастаған ғимарат толық жаңартылып, құтқарушылардың тәулік бойы қызмет атқаруына және практикалық дайындығына арналған заманауи жағдай жасалғанын халық қалаулылары өз көздерімен көріп қайтты. Бүгінде бұл ғимарат заманауи талаптарға сәйкес толық жабдықталып, бөлімде жеке құрам үшін спорт залы; воркаут аймағы; футбол алаңы; психологиялық жеңілдеу бөлмесі; барбекю аймағы; тәулік бойы қызмет атқаруға қажетті басқа да үй-жайлар жабдықталды. Бөлім аумағы абаттандырылып, айналасына ландшафтық өсімдіктер отырғызылды. Бөлім аумағын-

ТҰРҒЫНДАР ТІЛЕГІ ЕСКЕРУСІЗ ҚАЛМАЙДЫ

Қалалық мәслихаттың әрбір депутаты, ең алдымен, халық өкілі. Қарапайым тұрғындар мен билік арасындағы байланысты нығайта отырып, олар күнделікті өмірде туындаған проблемаларды дер кезінде шешуге белсенді түрде атсалысады.

Менің округімдегі сайлаушылардың саны 50 мыңнан асады. Жұмыс барысында олармен жиі кездесемін. Үнемі байланыста болумен бірге жергілікті жұртшылықтың мәселелерін шешуді ілгерілетуге тырысамын. Осыдан үш жыл бұрын тұрғындар Астанада балалар санының артуымен бірге кейбір мектептерде жүктеменің шамадан тыс екенін айтқан болатын. Содан бері біздің округте екі жаңа мектеп және үш мектептің жанынан қосымша құрылыс салынды. Атап айтсақ, №53, №72 және №91 мектептердегі жүктеменер азайтылды.

Кейбір білім беру мекемелерінде оқушылар саны шамадан тыс көп. Жыл сайын елордада 100 мыңға жуық адам келеді, ал туу көрсеткіші жылына 25-30 мың баланы құрайды. Сонымен қатар, биыл бірінші сыныпқа 35 мыңға жуық бала барды. Мектепке жапсарлас құрылыс салу жұмыс істеп тұрған білім ошақтарындағы жүктемені азайтуға көмектескенімен, бұл жаңа оқу орындарына деген қажеттілікті толық жоймайды.

Кейде бізге депутаттың құзіретіне кірмейтін әртүрлі өтініштер мен сұрақтар қойылады. Бірақ халық қалаулысы болғаннан кейін оларға кеңес беру, бағыттау – міндетіміз. Тұрғындар көбіне жұмысқа орналасу, мүгедектігі бойынша жәрдемақы, жеке тұрғын үйінің болмауы немесе күнкөріс қаражатының жетіспеушілігі бойынша жүгінеді. Сондай-ақ жолдарды жөндеу, су басқан

көшелердің мәселесін шешу, жосықсыз құрылыс салушыларды жауапкершілікке тарту, аулаларды абаттандыру секілді мәселелер де көп. Бұл бағытта біраз шаруалар шешілді. Оның ішінде биыл Алматы ауданының әкімдігімен бірлесіп қаладағы Қ.Сәтбаев көшесі мен Б.Момышұлы даңғылының қиылысындағы тұрғын үйдің алаңы абаттандырылды. Бұл тұрғындардың, депутаттық корпус пен әкімдіктің бірлескен жұмысының нәтижесі болды. Көп ұзамай осы жерде ағаштар мен жасыл аймақтар пайда болды. Жақын арада мұнда шамдар орнатылады. Соңғы үш жыл ішінде округтегі 51 аула жөнделді. Тұрғындарды бірінші кезекте аулаішілік аумақ мәселелері толғандырады. Мәселен, осы жылы Қордай көшесінде жөндеу жұмыстары жүргізілді. Оңтүстік-шығыс шағын ауданының тұрғындары үшін бұл көптен бері шешімін күткен мәселенің бірі болатын.

Кездесулерде сондай-ақ су мен кәріз тақырыбы жиі қозғалады. Осы үш жыл ішінде жеке қабылдауыма 1363 адам келіп, сайлаушылармен 120-дан астам жиналыс, 65-тен астам азаматтарды жеке қабылдау, тағы 15-і қоғамдық қабылдау бөлмесінде өткізілді. Жазбаша өтініштерге 101 жауап жіберілді. Мәселелердің көпшілігі осындай бетпе-бет жүздесулер кезінде шешіледі, қалғандары бақылауға алынады.

Кейде көршілес екі үй тұрғындарының арасындағы қарапайым тұрмыстық мәсе-

лелерді де шешуге тура келеді. Атап айтсақ, Теміржол тұрғын алабында «Қазбек» қосалқы станциясының проблемасы бар, ол қаланың осы бөлігін электр қуатымен қамтамасыз етуі тиіс. Сондай-ақ Нұра ауданында емханалық көмектің қолжетімділігі мәселесі өткір тұр. Үркер тұрғын алабында бір емхана жұмыс істейді, ал жеке медициналық ұйымдар тұрғындары жыл санап өсіп келе жатқан халықтың қажеттілігін толығымен жаба алмайды.

Бұдан өзге жол және қоғамдық көлік, қауіпсіздік, әлеуметтік жобалар бойынша он шешімін тапқан жұмыстар баршылық. Мұның бәрі – округтің белсенді тұрғындарымен және аудан әкімдігімен тығыз ынтымақтастықта атқарып жатқан жұмыстың бір бөлігі.

Қаланың шеткі аймақтарына әлі де жолдар мен жарық керек. Тұрғын алаптарда медициналық және спорт нысандары жоқтың қасы. Қоғамдық көлік қатынасынан да түйткілдер бар. Ішкіорамдық аумақтарды абаттандыру, санитарлық

дағы оқу-жаттығу мұнарасы мен кері тарту кешені де жаңартылды. Бұл нысандар өрт сөндірушілер мен құтқарушыларға нақты өрт жағдайына барынша жақын ортада жаттығуға; биіктіктегі жұмыс дағдыларын жетілдіруге; төтенше жағдайда әрекет ету жылдамдығын арттыруға; кәсіби және физикалық даярлығын тұрақты шыңдауға мүмкіндік береді. Мұндай инфрақұрылым төтенше жағдай кезінде әр секунд маңызды болатын құтқару қызметінің дайындығына тікелей әсер етеді.

– Бұл өрт сөндіру бөлімшесіне біз бір жыл бұрын да барған едік. Сол кезде күрделі және негізінен, шұғыл күрделі жөндеуді қажет ететін өте ескі ғимаратты көрген едік. Соған орай жолданған өтініштер мен бірлескен жұмыстың нәтижесінде жергілікті бюджеттен қажетті қаражат бөлінді.

Бүгін мүлде басқа жағдайдың куәгері болдық. Өрт сөндіру бөлімшесі толық жөндеуден өткен, қосымша жапсарлас ғимарат салынған. Жеке құрам үшін тек жұмыс істеуге ғана емес, демалуға, спортпен айналысуға және кәсіби дайындықтан өтуге де қолайлы жағдайлар жасалған. Менің ойымша, елорда тұрғындарының қауіпсіздігін күн сайын күзетіп, ең күрделі әрі қауіпті жағдайларда бірінші болып көмекке келетін адамдар дәл осындай жағдайда жұмыс істеуі керек, – деді депутат Бауыржан Смайылов.

тазалау сияқты мәселелер де біртіндеп шешілуде. Мәслихаттың құрылыс, көлік, ТКШ, экология және бюджеттік мәселелер жөніндегі тұрақты комиссиясының төрағасы ретінде қалада қоғамдық көлікті жаңартуға да көңіл бөлініп келе жатқанын атап өтер едім. Мәселен, өткен жылы тек № 1 автобус паркіне 600-ге жуық жаңа автобус сатып алынды. Субсидияларды қаржыландыру жүйесі өзгертілді, бұл жеке тасымалдаушыларға жылжымалы құрамды жаңартуды сенімдірек жоспарлауға мүмкіндік берді.

Ерекше назар аударуды қажет ететін тағы бір бағыт – жолдардың сапасы. Қалада балалардың дамуы үшін оқушылар сарайлары мен дене шынықтыру кешендері сияқты кеңістіктер белсенді дамып келеді. Бұл ретте округ тұрғындарының талабы да сан түрлі. Бір адамдар су мен кәрізді күтсе, ал екіншілері көшелерде бейнебақылау камералар мен жасыл желектің көбірек болғанын қалайды. Біреуге жаңа автобус бағыты, екіншісіне мектеп немесе емхана қажет. Мәслихаттың тұрақты комиссияларының отырыстарына, партия іске асыратын жобаларға және округте өткізілетін іс-шараларға белсене қатысу арқылы біз соның бірлікке жеткізіп қана қоймай, тез арада шешілуіне ықпал етеміз. Тұрғындар тілегі ескерусіз қалмайды. Мен округтің әрбір белсенді тұрғынымен жеке таныспын, өйткені сайлау науқандары кезінде біз олармен бағдарламаны дайындау үшін кездесулер өткіздік әрі міндеттерді бірге ақылдасып шештік. Депутат өз халқына неғұрлым жақын болса, тұрғындардың мәселелеріне тереңірек үңілсе, атқарылған жұмыстың әсері соғұрлым жоғары болады деп санаймын.

Владислав СЕРГЕЕВ,
Астана қаласы мәслихатының депутаты

Мәслихаттың заңдылық, құқық тәртібі және жұртшылықпен жұмыс мәселелері жөніндегі тұрақты комиссиясы отырысының қорытындысы бойынша «Ведомствоаралық өзара іс-қимыл: Балалардың құқықтарын қорғаудағы жаңа ба-сымдықтар» тақырыбында дөңгелек үстел өтті.

БАЛА ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ – ОРТАҚ МІНДЕТ

Талқылауға Астананың балалар құқықтары жөніндегі уәкілі, «Emdeu Medical Data» ЖШС директоры, ЮНИСЕФ-тің баланы қорғау жөніндегі бағдарламасының үйлестірушісі, балалардың құқықтарын қорғау, білім беру, жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау, қоғамдық денсаулық сақтау басқармасының, психологиялық қолдау орталығының, психикалық денсаулық орталығының, ювеналды полицияның, Л.Гумилев атындағы ЕҰУ, сондай-ақ қоғамдық ұйымдардың өкілдері қатысты.

Пікірсайысты ашқан мәслихат төрағасы Табиғат Зейнұлқабден бүгінгі таңда басты мәселе қалалық жүйенің туындаған проблемаларға қаншалықты тиімді жауап беріп қана қоймай, тәуекелдерді уақтылы анықтап, олардың алдын алуды білетіндігінде екенін атап өтті. Астанада ведомствоаралық ден қою жүйесі жұмыс істейді: тәуекел тобындағы балаларды есепке алу жүргізіледі, отбасыларды тексеру жүргізіледі, психологиялық көмек көрсетіледі, тәлімгерлік дамып келеді. Сонымен қатар, қатысушылар бұл жұмысты одан әрі ең алдымен тәуекелдерді

ерте анықтау және бейіндік қызметтер арасындағы неғұрлым жедел өзара іс-қимыл бөлігінде жетілдіру қажеттігін жеткізді.

Дөңгелек үстел барысында суицидтік және аутодеструктивті мінез-құлықтың алдын алу, тәуекелдерді ерте анықтау, қауіпсіз балалық шақты қамтамасыз ету және кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алу шаралары туралы ақпарат ұсынылды.

Отбасылармен жұмыс істеуге ерекше назар аударылды. Қатысушылар ата-аналардың проблемаларды уақтылы анықтауда шешуші рөл атқаратынын атап өтті, алайда, психологиялық және психотерапиялық көмекке жүгінуді стигматизациялау кейде қажетті қолдауды алуға кедергі болады. Осыған байланысты отбасылармен атаулы жұмысты күшейту және қиын жағдайға тап болған отбасыларды жан-жақты сүйемелдей алатын отбасылық орталықтар құру мүмкіндігін қарастыру ұсынылды. Балалармен жұмыс істейтін қызметтердің өзара әрекеттесуіне ерекше назар аударылды.

МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ ҚАРАЛДЫ

Тексеру комиссиясының отырысында жергілікті бюджетке түсетін түсімдерді салықтық әкімшілендіру тиімділігіне жүргізілген мемлекеттік аудиттің қорытындылары қаралды.

Аудит нәтижесінде елорда бюджетіне түсетін түсімдердің толықтығына әсер ететін бірқатар мәселелер анықталды. Атап айтқанда, жекелеген салық төлеушілерді жеткіліксіз әкімшілендіру, есепке алынбаған салық салу объектілері және салық берешегінің өсуі тіркелді.

Салық берешегін тиімді өндіріп алуға, салықтарды толық есептеу мен төлеуді

бақылауды күшейтуге, сондай-ақ салықтық тәуекелдерге уақтылы ден қоюға ерекше назар аудару қажет. Сонымен қатар анықталған бұзушылықтардың едәуір бөлігі жойылып, тиісті сомалар бюджетке түсті.

Астана үшін салықтық әкімшілендірудің тиімділігі – әлеуметтік және инфрақұрылымдық жобаларды іске асыруға қосымша мүмкіндік.

Бетті дайындаған **Гүлбаршын ӨКЕШҚЫЗЫ**

Оңтүстікте өмірге келіп, мектепті бітіргеннен кейін, Алматы шет тілдер педагогикалық институтына оқуға түседі. Өз тіліне жетік, алғыр талапкер француз тілімен қатар орыс, ағылшын тілдерін де жақсы меңгеріп шығады. Бұдан кейінгі қызмет жолы ұлттық педагогикамен тікелей сабақтас. Бұрынғы Талдықорған облысы, Қоғалы ауылындағы қазақ орта мектебінде француз тілінен сабақ бере жүріп, сыныптан, мектептен тыс жұмыстарға да белсене араласып, өзінің ұйымдастырушылық қабілетін көрсетеді. Мұғалімдіктен мектеп директоры болады. Тәжірибе жинақтап, ысылған маманды Алматы облысының білім басқармасы Талғар қалалық білім бөлімінің меңгерушісі етіп тағайындаса, көп кешікпей жаңа құрылымды бастан өткеріп жатқан Талғар аудандық әкімшілігі басшысының орынбасары лауазымына бекітеді. Бұл оған артылған міндет, жүктелген сенім болатын.

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдары Тілдаш Рысқұлбекқызы әлемдік білім кеңістігіне енгенше Ресей, Беларусь, Украина елдерінің ғалым-әдіскерлерінің, өз еліміздің оқымыстыларының басын қосып отандық оқу жүйесін жасау бойынша семинарлар өткізіп, облыс мұғалімдерімен жүздесуге ұйтқы болды. Әлемдік білім кеңістігін жетік білетін мамандарды шақырып, тәуелсіз елдің

БИТУОВА БИІГІ

Қазақ елінің білім ісіне, ұлт педагогикасының дамуына өз үлесін қосып келе жатқан жақсыларымыздың бірі – Тілдаш Битуова. Табиғатынан адами қасиетке, кісілік пен кішілікке, ізет пен инабатқа, бауырмалдыққа жаны жарасым тапқан Тілдаш Рысқұлбекқызын мен көптен білемін. Өмір жолына үңілер болсаңыз, қызметтегі өсу баспалдағы, жеткен жетістігі, шыққан Битуова биігі көз алдыңа маржандай тізіле кетеді.

жаңа оқу жүйесін қалай қалыптастыру керек деген мәселелерді талқыға салды. Сол секілді, мықты әдіскер мұғалімдерді Англия, Финляндия елдеріне тәжірибе алмасуға жіберген кездері де болды. Мұғалімдердің айлығын дер кезінде беру, мүмкіндікке қарай ынталандыру жағын жан-жақты ойластырды. Ол кісі: «Мұғалімдерді тарықтыруға болмайды, мұғалім тарықса білім сапасы құлдырайды, бала болашағына нұқсан келеді» дейтін.

Тілдаш Рысқұлбекқызының тағы бір керемет ісі деп мен талантты жастарға жасаған ерекше мүмкіндіктерді айтар едім. Ол: «Бүгінгі қиындық кетеді, біз ертеңге талпынуға тиістіміз. Сол ертеңнің иесі дарынды ұрпақ, олар ел

атынан халықаралық олимпиадаларға қатысуы керек» дейтін. Жүзден жүйріктерді, қазіраты дүркіреп тұрған, Кеген ауданындағы Саты – Қарабұлақ – Көлсай демалыс базаларында арнайы білім мектебін ұйымдастыртқаны бар. Оқушыларға физика, химия, математика пәндерінің оқытушы-профессорлары, тілші ғалымдармен басылым басшылары дөріс оқыды. Бұл жұмыстар Отанымыздағы халықаралық олимпиадалар қозғалысының бастауы болды десем артық айтқандық болмас. Облыста қабілетімен танылған Тілдаш Битуова сол кездегі Денсаулық сақтау, білім және спорт министрлігіне қызметке ауысып, бөлім, басқармаларды басқарды. 2003 жылы «Дарын» Респу-

бликалық ғылыми-практикалық орталығына директор болды. Тәуелсіз Қазақ елінің елдік, әлемдік олимпиадалар қозғалысының орнығуына өлшеусіз үлес қосты. Мекемені жаңа деңгейге көтерді. Ондаған олимпиадаларға ұйтқы болып, жүздеген баланың бағын ашты. Қазақстандық оқушылардың халықаралық олимпиадаларға қатысуы жүйелі жолға қойылды. Тұңғыш рет 2010 жылы Халықаралық математика олимпиадасы киелі жерімізде ту көтерді. Мұндай білім сайысына қол жеткізу оңай емес еді. Әлемдік олимпиада комитеті тілек білдірген мемлекеттердің дайындығын сараптап келіп шешім қабыл-

дайды. Сол сыннан сүрінбегендер ғана олимпиада өткізуге қол жеткізеді.

Мен тағы бір куә болған нәрсе, Битуованың тікелей іс-әрекетінің арқасында 30 жылға таяу уақыттан бері өтіп келе жатқан қазақ тілі мен әдебиетіне арналған, шетелдерде тұрып жатқан қазақ диаспорасы өкілдерінің балаларына арнап «Қазақстан – атажұртым, қасиетім – ана тілім» атты халықаралық олимпиада еді. Расында, тұсауы Астанада кесілген білім сайысына әлемнің қырықтан аса елінде тұрып жатқан қандастардың ұл-қыздары қатысты. Іргелес елдерді қойып, Ираннан Франциядан, Германиядан, АҚШ -тан балалар кел-

ді. Біз білетін Тілдаш Рысқұлбекқызы ұлттық тәрбие мәселесіне айрықша мән береді. Қазақ халқының философиясы, ұлттық құндылықтары, рухани байлықтары қай-қайсына да көңіл бөле отырып, соны жас ұрпақтың санасына сіңіруді талап ете білді. Бұл тұрғыдан келгенде, ғылыми атағы болмаса да ғылым мен білімді ұштастыру жөніндегі оның еңбектері ұшан-теңіз.

Болмысы бүтін адам қай істе де өзінің кемелдігін көрсетеді. Төңірегін түгендеп жүреді. Қызметтес болған үлкен-кішіге деген ілтипатын өзгертпейді. Қай кезде де қасынан табылады. Ұзақ жылдардан бері қатар келе жатқан сабырлы да салмақты Тілдаш Рысқұлбекқызының өнегесі кімге де болса үлгі. Бүкіл саналы өмірінің алпыс жылын білім беру ісіне арнаған Тілдаш Битуоваға ең алдымен ұрпақ риза, айтар алғысы шексіз. Бұл ізет пен инабаттың үлкені десек, Ы.Алтынсарин атындағы Қазақ білім академиясының корреспондент-мүшесі, ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері, «Құрмет» орденінің иегері, тізе берсек, баршылық. Өзіне салсаң: «аз еңбегімді көл-дария санаған ұрпақтың алғысынан артық мен үшін марапат жоқ!» деп сөз аяғын түйеді. Бұл кісіліктің үлгісі, Битуованың адами биігі деп білеміз.

Тұрсынбек БАЙМОЛДАЕВ,
педагогика ғылымдарының докторы, профессор

Білім жолы – бір белеспен аяқталатын сапар емес. 11 жыл мектеп қабырғасында білім алған түлек 4 жыл жоғары оқу орнында өзі таңдаған мамандығын оқиды. Одан кейін тағы 2 жыл магистратура, қажет болса, докторантура... Осылайша білім жолының тізімі жалғаса береді. Яғни мектептен университетке, университеттен магистратураға, одан кейін тағы бір дипломға ұмтыламыз. Дегенмен, дәл осы арада қағаздағы біліктілік көбейген сайын, адамның өмірге, жұмысқа, өз кәсібіне араласатын уақыты қысқарып бара жатқан жоқ па деген заңды сұрақ туындайды.

Қазір қоғамда «көп оқу керек пе, әлде сапалы оқу керек пе?» деген түйіннің маңызы артып келеді. Бұрын білімділіктің өлшемі қанша уақыт оқығанымен, неше диплом алғанымен бағаланса, бүгінгі күнде бұл түсінік өзгеріп, алған білімнің көдеге жарау, жарамау мәселесіне ауыса бастады. Яғни, оқыған уақытының ұзақтығы емес, одан алған білімнің нақты пайдасы, алған білімді тәжірибеде қолдана алуы және еңбек нарығына қаншалықты дайын деген көзқарас алға шықты. Әсіресе, дене шынықтыру пәнінің мұғалімі т.ғ. деген сияқты мамандықты 4 жыл оқытудың қажетті қаншалық деген мәселе соңғы кездері жұрт арасында жиі айтылып жүрген.

Жақында Ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбек Үкіметтегі брифинг барысында жоғары оқу орындарындағы оқу мерзімін қысқарту жоспары туралы айтып, «Кейбір мамандықтар үшін төрт жыл оқу – ұзақ. Өйткені бұл аралықта білім беру мазмұны айтарлықтай өзгеріп үлгерді. Сондықтан біз Үкіметке жоғары оқу орындарында қолданбалы бакалавриат форматында қысқартылған оқу бағдарламасын енгізу жөнінде ұсыныс бердік» деп мәлімдеді.

Сондай-ақ ол жоба сынақ ретінде қолға алынғанына да тоқталды. «Біз 2022 жылдан бастап мемлекеттік білім беру стандарттарын өзгерттік. Қазір жоғары оқу орындары

оқу мазмұнының 92 пайызын өздері анықтап, өзгерте алады, оның ішінде оқу ұзақтығы да бар. Astana IT University-де үш жылдық бакалавриат бойынша қанатқақты жоба болды. Біз екі жарым және үш жылдық бакалавриатқа рұқсат береміз. Университеттер оқу мерзімімен тәжірибе жасап, эксперимент жүргізе бастады» деді министр.

Әрине, бұл – қуана құптайтын бастама. Десе де, бұл жерде назар аударатын ең маңызды нәрсе – оқу жылын жай ғана қысқарту емес. Шәкірттерге беретін білімнің мазмұны да соған сай өзгеруі керек. Яғни, төрт жылға жоспарланған бағдарламаны үш жылға қысқартып, қысып тастау емес, студентке шынымен қажет дүниені іріктеп, оны тиімді жолмен меңгертудің жаңа тәсілін табу маңызды. Өйткені бүгінгі студент үшін университетті бір жыл ертерек аяқтау – бір жыл ертерек тәжірибе жинау, мамандық бойынша жұмыс істеу, өз саласында қалыптасу деген сөз. Ал еңбек нарығы ешкімді күтіп тұрмайды. Екінші тұрғыдан, бір жылға қысқарған оқу студентке тек уақыт жағынан емес, қаржылай да жеңілдік әкелуі мүмкін. Яғни бір жыл азайса, соған сәйкес оқу ақысы, жатақхана, жол ақысы секілді шығындары да азаяды. Ал ең маңыздысы – жас маман еңбек нарығына бір жыл ертерек шығып, тәжірибе жинай бастайды.

Мұнда тағы бір маңызды мәселе бар. Қазақстандағы бакалавриат бағдарламаларының көпшілігі төрт жылға есептеліп,

ДИПЛОМНЫҢ ҚАУҚАРЫ ҚАНДАЙ?

кемінде 240 академиялық кредитті қамтиды. Қарапайым есеппен бұл жылына 60 кредиттен келеді. Ал сол білімді үш жылға сыйдыру үшін оқу жүктемесі де қайта қаралуы керек. Мұнда тағы бір сұрақ туындайды: төрт жылға жоспарланған оқу бағдарламасы үш жылға қалай сыяды? Егер білім көлемі сақталса, студентке түсетін оқу жүктемесі артуы мүмкін. Сондықтан қысқарту тек оқу жылын алып тастаумен шектелмеуі керек. Қай пәнді біріктіруге, қай тақырыпты ықшамдауға және қай бөлігін тәжірибемен алмастыруға болатыны нақты қарастырылуы қажет. Әйтпесе, үш жылдық оқу студентіне уақыт үнемдеу емес, керісінше, асығыс білім алуға айналуы мүмкін. Сондықтан үш жылдық бакалавриатқа көшу «төртінші курсты алып тастау» дегенмен ғана шектелмеуі тиіс. Оқу бағдарламасындағы қайталанатын пәндерді ықшамдау, мазмұны бір-біріне жақын курстарды біріктіру, ал босайтын уақытты тәжірибеге бағыттау секілді өзгерістер қажет болады.

Осы тұрғыдан алғанда, Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың биылғы Тамыз конференциясында көтерген

«Білім жолы – сынағы мен қиындығы көп жол. Осы жолда табысқа жетіп, бейнеттің зейнетін көру үшін, ең алдымен, табанды еңбек ету қажет» деп Мемлекет басшысы айтқандай, білім алудың ең дұрыс жолы табанды еңбек, талапты ізденісте. Қазір не оқимын, не үйренем, қандай мамандықты меңгерем десең де мүмкіндік бар

мәселесі де ойлануға жетелейді. Мемлекет басшысы жаңа формация мамандарын даярлауды орта білімнен бөліп қарауға болмайтынын айта келіп, 18 жасқа толған жасөспірім-

дердің мектеп партасында отыруының қаншалықты орынды екенін сұрады. Ол балалардың физиологиялық тұрғыдан ертерек жетілетінін ескеріп, бұл мәселені жан-жақты қарастыруды Оқу-ағарту министрлігіне ұсынды. Мұндағы мәселе – білім беру уақытының тиімділігінде. Егер оқушы 17-18 жасқа келгенде мектеп бағдарламасын меңгеріп қана қоймай, белгілі бір кәсіптік бағытқа бейімделіп, өз қабілетін танып, еңбек нарығына қажетті дағдыларды игерсе, онда білім беру жүйесі өз міндетін орындады деуге болады. Ал егер 11 жыл бойы мектепте отырған жасөспірімнің алған білімі нақты өмірге, мамандық таңдауға немесе еңбекке араласуға идеялық тұрғыдан жеткілікті мүмкіндік бермесе, ол оқудың қандай пайдасы болғаны мәселе төңірегінде қайта ойлануға тура келеді. Президенттің сауалының астарында да осы мәселе жатыр. Қазіргі заманда білім беру жүйесі баланы тек келесі сыныпқа немесе келесі емтиханға дайын-

даумен шектелмеуі керек. Ол баланы өмірге, мамандыққа, еңбекке және үздіксіз білім алуға дайындауы қажет. Демек, бүгінгі қоғам үшін «көп оқу» ұғымынан «нәтижелі оқу» ұғымына қарай бет бұру маңызды. Оқу жылының саны емес, сол жылдардың ішінде қалыптасқан білім, дағды, ойлау қабілеті мен кәсіби бағдар – қоғамдық ортада басты өлшем болуы тиіс.

«Білім жолы – сынағы мен қиындығы көп жол. Осы жолда табысқа жетіп, бейнеттің зейнетін көру үшін, ең алдымен, табанды еңбек ету қажет» деп Мемлекет басшысы айтқандай, білім алудың ең дұрыс жолы табанды еңбек, талапты ізденісте. Қазір не оқимын, не үйренем, қандай мамандықты меңгерем десең де мүмкіндік бар. Тіпті, қолындағы телефон арқылы мұхиттың арғы жағынан білім алуға да болады. Ендеше, түлектердің де алған білім аясы мектеп немесе жоғары оқу орындарында оқытылған сабақтар көлемінде қалып қоймауы тиіс. Диплом – білім алудың соңы емес, керісінше, өздігінен ізденудің басталғанын білдіретін кезең. Бүгінгі жас маман жаңа ақпаратты өз бетінше іздеп табуға, оны саралап, пайдаланып таңдап, тәжірибеде қолдануға қабілетті болуы керек. Сондықтан қазіргі білім берудің басты нәтижесі – оқушының қанша ақпаратты жаттап алғаны емес, одан әрі өздігінен білім ала алатын деңгейге жетуі. Себебі мектеп пен университет барлық білімді түгел беріп үлгермейді. Ал өмір бойы білімін толықтырып отыруға дағдыланған адам ғана заман талабына иелесе алады. Осы тұрғыдан алғанда, жұмыс берушілердің жас мамандардың біліктілігін емес, алдымен дипломын сұрайтын әдетін де өзгертетін уақыт алыс емес. Өйткені еңбек нарығында қағаздағы біліктіліктен гөрі нақты істі атқара алатын, жаңа нәрсені тез меңгеретін, алған білімін тәжірибеде қолдана білетін маманның бағасы артып келеді.

Қымбат САБИТҚЫЗЫ

№108 (5006) 12/09/2026 Сенбі

Илья аға әндерінің кесек жаратылысы мен халық-шылдығы көңіліңнің көкжиегің кеңейтіп, әсем сезімге бөлейді. Көздері тірісінде әндері халық әндеріне айналған екі атақты композитордың бір-бірінің өнерін мойындауы, ұлы достығын Шәмші Қалдаяқовтың: «...Мен өзгеше сыйлайтын тағы бір композитор бар. Ол – Илья Жақанов. Бір ғажабы сол әндерінде қырғыз ағайындардың мұңды сарыны бар. Бірақ онысы қазақтың шерлі әуендеріне ерекше бір жаңа мазмұн беріп, тек Ильяға тән әндер туды. Сонымен қатар жазушылығы, музыка зерттеушілігі ше?

Біздер атын естігеніміз бол-маса, өмірлерін біле бермейтін халық композиторларының шығармашылығын нағыз біл-гірлікпен зерттеп, олардың өмірі жайында құнды деректер берген. Ильяның еңбегі қазақ музыкасына қосқан елеулі бір үлес дер едім» деген пікірінен аңғаруға болады. (Ш.Қалдаяқов. «Жалын» журналы, №1, 1991ж.)

Бүгінде Илья Жақанов – есімі әлемге әйгілі композитор. Оның таланты төңірегінде толғанар болсақ, сыршыл сезімге толы «Еділ мен Жайық», «Асылым», «Түнгі сыр» сияқты әндері оның Бақытжан Байқадамов, Сыдық Мұхаметжанов, Әбілахат Еспаев, Нұрғиса Тілендиев, Бекен Жамақаев, Шәмші Қалдаяқовтар бас құрайтын «ұлы топтың» бел ортасында тұрғанын айғақтайды. Мемлекетімізде тұңғыш патриоттық «Мен қазақпын!» поэмасын жазған ұлы ақын Жұбан Молдағалиев мәтінін жазған «Еділ-Жайық» әні халқымыздың жүрегінің төрінен өз орынын алып, елдің сүйсіне орындайтын әніне айналғанда бұл әннің құдіреттілігін сезінген өлең авторы Жұбан ақын: «Илья, сен мына әнмен талай жерге барасың, рухы зор ән екен!» деп ақ батасын берген екен. Расында «Еділ-Жайық» әні Илья Жақановты төрткүл дүниеге паш етіп, үлкен абыройға бөледі.

Илья ағаның суретшіліктен басқа ешкімге айтып мақтаныш етпейтін бір қыры, оның ақындығы. Оған ағаның тұңғыш әні «Ақ қайың», «Алматы кешінде», «Әсел», «Даниярдың әні», «Жәмиланың әні», «Әсел», «Асылым», «Бибіжан», «Жайлау көл кештері», «Сырымбет», «Арқа аруы», «Толағай», «Қыземшек», «Бозкөл», «Кеңгірдің қоңыр кештері», «Ұлытау», «Қайда екен сол бір Ақмаңдай?», «Жаңарқа самалы» сияқты әндерінің мәтіндері дәлел. Бұл бұрынғы сал-сері бабаларымыздан ұласып келе жатқан синкретті (ақындық, композиторлық, орындаушылық) өнердің бір адам бойында тоғысуының айқын көрінісі. Осы тұрғыдан алғанда Илья ағаға кешегі сері аталары Мұсайып, Молжан сал, Сапалай салдың рухтары бойына дарыған дархан дарын иесі деп толық мақтануымызға болады.

1925 жылы жарық көрген өнертанушы А. Затаевичтің «Қазақтың 1000 әні» мен 1934 жылы шыққан «Қазақтың 500 ән-күйі» зерттеу еңбектерінен кейін, бұл еңбекті тереңірек зерделеп, елуінші жылдардың бас кезінде қызыл империяның қырағылығынан сескеніп, әлі ақталмаған «халық жаулары» Үкілі Ыбырай, Мәди, Иманжүсіп, Тайжан шығармашылығын айналып өтсе де, «Қазақтың халық композиторлары» атты сал-серілер өмірінен жазған алғашқы еңбегі үшін академик Ахмет Жұбановқа «ұлтшыл» атанып, тағдыры тәлкекке түсіп, қуғын көргені тарихымыздан мәлім.

Илья ағаның өнер зерттеушілік еңбегі туралы Қазақстанның халық жазушысы, Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, Қазақстанның Еңбек Ері Әбіш Кекілбаев: «...Содан бері талай жылдар өтіп, алпысыншы жылдардан бастап адамның жан-жүрегін аялайтын лирикалық әндерімен дүйім жұртты аузына қаратқан Илья

Илья Жақанов десе!.. Есімі біз үшін әсем сазды, көркем назды, әуезді әндерімен халқының жүре-гін баураған «Ақ қайың», «Жалғыз қайық», «Алматы кешінде», «Әсел», «Асылым», «Түнгі сыр», «Жайлау көл кештері», «Нені ойладың?», «Еділ мен Жайық», «Толағай», «Кеңгірдің қоңыр кештері», сияқты әндері құлағымызға келеді. «Жүректен шықпаған ән жүрекке жетпейді» дейді дана халқымыз.

ҚАЗАҚ РУХАНИЯТЫНЫҢ ЖОҚШЫСЫ

Жақанов есімді азамат шығып, ән дүниесінде барымыздан айрылып, қаралай тоналып қал-мауымызға қам жасай бастады. Сол тұңғыш та сұрапыл еңбекті арнайы нұсқаумен я болмаса үкімет тарапынан тікелей тапсырмамен жасаған жоқ. Өз жүрек қалауымен кірісті. Ұлттық сана, ұлттық сезім деген – осы. Академик Жұбановтың қаламына түспегендерін зерделі көңілмен, тиянақты түрде түгендеуге көшті. Халқымыздың «Елім-ай»-ынан бастап, сал-серілердің «өлді», «өшті» деген қыруар әндерін қайта тірілтіп, қарақұрып ән дүниесінің өрісін кеңейтіп, өресін одан сайын биіктетті.

Қазақ радиосының музыкалық редакциясын басқарған жылдары фольклорлық экспедициямен қазақ жерін көктей шарлап, қыруар әннің бағын жандырып, эфирден шырқатты. Кешегі бір күндері «Кеңес үкіметінің жауы» атанып, айдалып, атылып кеткен Үкілі Ыбырай, Мәди, Иманжүсіп, Жөлменнің Пышаны, «Банда Аманғалы», Мүсейіп, Сапалай секілді халық композиторларының қайғылы тағдырларын именбей жазып, ұстағанның қолында, тістегеннің аузында кеткен әндерін сол ғазиз жан-дардың өздеріне қайтып берді. Кеңес өкіметі дін аман тұрған кезде мұндай батыл тірлікке бару нағыз ерлік еді» дейді.

Илья ағаның зертеушілігіне кеңінен тоқталар болсақ, оның кәрі құлақ, көнекөз қариялар айтқан ауызекі тарихи деректерге өте ұқыптылығына тәнті боласың. Мысалы, Ақан сері шығармашылығын зерттегенде оның ең алғаш мінген пырағы Қоңыр ат, нағашысы сыйлаған әйгілі Құлагерінен бастап, соңғы аялап ұстаған Қара тайына дейін керемет сәйгүліктердің ғажайып галереясын жасауы, «Ақтоқтының аужары», «Ақтоқтының зары», «Нәзікгүл», «Райхангүл», «Түп-тоты», «Балқадиша» әнінің түп-нұсқасы, және Ақанның соңғы әні «Шырмауық»-ты қайта тірілтуі, Біржан салдың «Айбозым» әнін Шаймұқан ақсақалдан магнитофон таспасына жазып алып, оған өзі қайырма қосуы, осының бәрін тауып, шығармашылық болмысының жарқын жұлдызы болған «Гэкку» әнінің төрт түрін табуы, Көкшелік Кәрім Илиясовтай әншіден атақты «Толқын» әнін тауып оны «Ай-бозым» әнімен қатар Қайраттай ғаламат әншіге үйретіп халыққа лаш етуі, түсінген адамға керемет еңбек.

Сонымен қатар, Қытайдағы қазақтардың арасынан Әсеттің белгісіз «Ардағын» іздеп табуы, Шыңжан өлкесінде туып, Гомин-даң түрмесінің құрбаны болған қос әнші, бізге белгісіз – Сұлубай сал мен Бүркітбай батырға қатысты соны деректер және сол жақтан тапқан «Сұлубайдың әні», Шортанбайдың «Жиырма бесі», Шама, Ноғайбай соқыр, Тоғжан соқырлардың беймәлім әндерінің тарихы, дүниеден кеше ғана көшкен көкшелік ірі әнші, өзім алдына барып батасын алған Жанәлі Қалиев ақсақалдан жазып алған Жаяу Мұсаның «Ақшашақ», Ғайса Есенбаевтың «Есіл өзен», Бекболат Меркемедінеұлының «Қайдасың, Рәшитім?», «Ажал келсе қайтемін?», Үлебайдың «Сайтанторысы», Құдайбергеннің «Желдірмесі» тәрізді мол мұраларды тірнектеп жинаған Илья Жақановтың жойқын еңбегін Жаналы ақсақал маған жыр қылып айтқан болатын.

1999 жылдың желтоқсан айында СҚО, Ақжар ауданында әнші Жанәлі ақсақалдың үйінде сәлем бере бара, қонақ болғанда, 5 жыл бұрын қазақтың қос арысы әдебиеттанушы Тұрсынбек Кәкішұлы мен өнер зерттеуші, композитор Илья Жақановпен сұхбаттас, олардың білім-қарымына тәнті болғанын мағұрлана мақтан етіп, бірге түскен фото-сын қыздың жазуындай әдемі қолтаңбасымен маған естелікке сыйлаған еді.

Көрнекті әдебиет сыншысы, сөкентанушы ғалым Тұрсынбек Кәкішұлы Илья Жақановтың жазушылық қарымы хақында, «Үзілген ән» кітабына жазған алғы сөзінде: «Илья әр әннің қылын тауып, әлеуметтік мәнімен қатар суреттелер кезін, әншінің ақжарқын бейнесінде ұтымды көрінер сәтін жіті бақылай біледі. Осынысымен оқушысын тұмалдырықтаған тайлақтай жетелеп, айтқанына көндіреді, тыңдатады, сендіреді», – деген екен. Бұл жазушы, композитор, зерттеуші Илья Жақановтың сан-салалы еңбегіне берілген жоғары баға.

Дарынды композитордың 1961 жылдан жиырма бес жыл бойы ән, романстар арнаған Абай тақырыбына қалай келгендігі туралы өзін тыңдар болсақ: «Абай бір өлеңінде «Жүрегімнің түбіне терең бойла» дейді. Осы сөзі өмірімнің соңғы сәтіне дейін ойландыра беретін шығар.

...Абай: «Жылай, жырлай өлгенде, арттағыға сөз қалсын»

деді де, шамасы жетпеген көп істі жауып қойып кете барды. Жан-жүрегім талықсып, Абай көрген құқайды өз басымнан өткергендей боп дел-сал күйге түскенде, бар дәрмен, бар медетті Абайдың өзінен... өзі деген өлеңі... сол өлеңнен табамын» дейді. «Ем таба алмай», «Қиыстырып мақтайсыз», «Ауру жүрек ақырын соғады жай», «Есінде бар ма жас күнің?», «Қартайдық, қайғы ойладық...», «Жүрегімнің түбіне терең бойла», «Жалғыз жалау», «Жартас», «Бір жым-жырт жолға шықтым түнде жалғыз» деп аталатын ондаған ән-романстары осының айғағы.

Илья ағаның композиторлық тағы бір ерекшелігі соңғы жылдары екінің бірінің қарымы жетпейтін толғау-терме жанрын да сәтті қамтуы дер едім. Ақын Қасымхан Бегемановтың өлеңіне жазған алғашқы «Дүние» толғауы әйгілі әнші Мейрамбек Беспавтың орындауында «Шал ақынның толғауы» болып хабарланып, халықтың жүрегің баурап, елдің сүйсініп тыңдайтын шығармасына айналды. Ақиқатында бұл толғаудың авторы Илья аға екенін кейіннен білдік. Қандай жанға жақын көне сарын, ал өлең мәтіні ше?! Еріксіз орта ғасырға жетелейді. Сонымен қатар, өзі шығарған бабасы Әйтеке болып толғанып «Әйтеке бидің толғауын» дүниеге әкелуі жүрек үні, ғасырлар әуенімен үндескен, тереңнен шыққан телегей дерсін!

Лирик композитор, қарымды қаламгер, өрелі өнер зерттеушісі, арқалы ақын, сырбаз суретші, сегіз қырлы, бір сырлы кешегі сал-серілердің заңды жалғасы Илья Жақанов ағамыз ғасырлар тоғысында қазақ өнерінің рухани құндылықтарын зерттеп-зерделу миссиясын абыроймен атқарып, «күпі киген әндерімізді шекпен жауып» болашаққа аманаттаған тұлға. Оған жазған зерттеу еңбектері, Қазақ радиосының «Алтын қорында» сақталған радио-новеллалары, шығарған шедевр әндері куә.

Таяуда торқалы 90 жасқа толған қазақ өнерінің абызы Илья ағамызға Алла тағала қазақ ән өнерінің жоқтаушысы болғаны үшін денін сау, шығармашылығын табысты, ғұмырын ұзақ қылғай.

Серік ОСПАН,
өнер зерттеуші,
әнші-термеші,
Қазақстанның еңбек
сіңірген әртісі

ТУРАҒҰЛ – ТУРА ЖОЛ

абызды түзеп, текке адаспайық

Хакім Абайдың екінші әйелі Әйгерімнен туатын тұңғыш баласының Турағұл екенін білеміз. Аса көрнекті ғалым Қайым Мұхамедханұлының «Абайдың ақын шәкірттері» атты зерттеу еңбегінің (1-кітап, Алматы, «Дәуір», 1993 ж.) бір бөлімі осы Турағұлдың өмір жолы мен шығармашылығына және қоғамдық қызметіне арналған. Соған орай, кітаптың кіріспесі мен аталмыш бөлімінде мәртебелі автор өз кейіпкерінің есімін 64 мәрте «Турағұл» деп атап көрсетіп, миымызға құяды.

Алайда, бұқаралық ақпарат құралдары түгелдей дерлік Турағұл есімін «Тұрағұл» деп, түзетіп жазудан танбай келеді. Шындығында, Құнанбай қажының да, Абайдың да балаларының аттарын қасиетті Құраннан таңдап ала отырып қойғаны мәлім. Ұлы ақынның азан шақырып қойған Ибраһим есімі де Мұхаммед пайғамбардың (с.ғ.с.) жанын үмметі үшін құрбан қылатын жалғыз ұлын меңзеп, оған «қайран қалағының» бақыты жолында жанпида жүресуді аманат еткендей.

Кемеңгер Абай «мыңмен жалғыз алыса жүріп», Исламның «Құдай – бір, Құран – шын, Пайғамбар – хақ» деген ұлы қағидасын берік ұстанды. «Алланың өзі де

жазады. «Өміріндегі мұрат қылған қиялы – әділшілдік пен дұрыстық, шындық болады, – деп есіне алады ол. – Шындыққа, дұрыстыққа құмарлығын, жолдағы елден ерекше мінездерінің барлығын билікте анық көрсетіп жүрді...».

Билікке келгенде, Көкбай ақын жазатындай, «Абайдай әділ, таза, дұрыстығы күшті биді Тобықты іші бұрынғы, соңғы заманның қайсысы болса да көрмейті.

Олай болса, Алла тағаланы, адам баласы мен әділетті сүйіп, ерекше ардақ тұтқан Абайдың, тағы қайталаймыз, перзентіне Турағұл есімін беріп, оның тура жолда болуын қалағаны анық. «Турағұл» есімін «Тұрағұл» деп бұрмалау ерсі қылық. Демек, Абай-

рас, сөзі де рас, Рас сөз еш-уақытта жалған болмас. Көп кітап келді Алладан, оның төрті / Алланы танытуға сөз айырмас – деп толғанады ақын. – Алла мінсіз әуелден, пайғамбар хақ, Мүһмин (мұсылман) болсаң, үйреніп, сен де ұқсап бақ. Құран рас, Алланың сөзі дүр ол, Тәһуилін (анығын) білерлік ғылымың шақ...».

Осы көлемді шығармасында Хакім «имани гүл» – үш сүю танымын тұжырымдап, терең тағылым түйеді: «Махаббатпен жаратқан адамзатты, Сен де сүй ол Алланы жаннан тәтті. – Адамзаттың бәрін сүй бауырым деп. Және сүй хақ жолы осы деп әділетті... Осы үш сүю болады имани гүл, Иманның асылы үш деп сен тәңкік біл, Ойлан дағы үшеуін таратып бақ, Басты байла жолына, малың түгіл». Ақын барша адам баласын сүю өз алдына, әуелі туған «қазағының бірін – бірі дос тұтуын» қалайды.

Ендеше, Абайдың ұлына Алла мен адамды сүйіп, тура жол – әділет жолында мығым болуын тілегені дау-сыз. Хакімнің әділдігі мен турашыл мінезі жайында ақынның шәкірті әрі інідосы Көкбай өз естелігінде ұстазына сүйіне отырып

танудың абызы Қайым Мұхамедханұлын түзетіп, «адасқанша» Хакімнің дарынды ұлдарының бірі, шебер аудармашы – Турағұлға «дүние есігін ашқанда» алған есімін қайтару парыз.

Жалпы, алты алаштың мақтанышы – Абай Құнанбайұлы мен оның айналасына қатысты әңгіме-ге әрқашан мұқият болу қажет. Қазір кекелеген бұқаралық ақпарат құралдары, ұлы ақын жайында қызықты деректер ұсынамыз деп, қарабайыр қателіктерге ұрынып жүр.

Әсіресе, «Aikyn.kz» асығыстықтан 74 баптан тұратын «Қарамола ережесін» 93 бап деп қате көрсетеді. Бұған қоса ақынға қастандық жасалған 1898 жылды 1890 жыл ағат кетіп, оның ұйымдастырушыларының қатарына Байғұлақ дегенді «жапсырады». Тіпті, «Ахмет Байтұрсынұлы ең алғашқы абайтанушы» деп асыра сітейді. Бұл айтылғандар кейбіреу үшін елеусіздеу көрінгенімен, асыл мұраға жанашыр қауымның жанына инедей қадалады. Сондықтан Абайға қатысты кез-келген дерекке аса сергек қараған абзал.

Болат ЖҮНІСБЕКОВ,
жазушы

Е-ҚҰЗМЕТ: АШЫҚТЫҚТАН ТИІМДІЛІККЕ ДЕЙІН

Бүгінде мемлекеттік қызмет жүйесін жаңғырту – мемлекеттік басқарудың сапасы мен тиімділігін арттырудың маңызды бағыттарының бірі. Мемлекеттік қызметке кәсіби әрі білікті кадрларды тарту, іріктеу үдерісін ашық әрі әділ ұйымдастыру – осы мақсатқа жетудің негізгі тетіктері.

Соңғы жылдары бұл бағытта бірқатар маңызды өзгерістер жүзеге асырылып, мемлекеттік қызметке қабылдау рәсімдерін жетілдіруге басымдық берілуде. Жаңа іріктеу жүйесі үміткерлер үшін процесті барынша түсінікті әрі қолжетімді етуге, артық рәсімдерді қысқартуға және меритократия қағидатын нығайтуға бағытталған.

Осы өзгерістердің ерекшеліктері мен мемлекеттік қызметке іріктеудің жаңа жүйесінің тиімділігі туралы ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігінің Астана қаласы бойынша департаменті Мемлекеттік қызмет басқармасының басшысы Әлия Бегалықызы Смағұлованың пікірін білдік.

– Әлия Бегалықызы, мемлекеттік қызметке іріктеу үдерісін жаңғырту қажеттілігі неден туындады және қандай мақсаттарды көздейді?

– Мемлекеттік қызметке іріктеудің жаңа жүйесінің негізгі мақсаты – кадр қабылдау процесін барынша ашық, әділ, тиімді және азаматтарға қолжетімді ету. Бүгінде қоғамның мемлекеттік аппаратқа деген талабы өзгерді. Азаматтар мемлекеттік қызметке қабылдау барысында формальды талаптардан гөрі әділ бәсекені, ашық рәсімдерді, түсінікті тетіктерді және адами фактордың барынша азайтылуын күтеді. Осы тұрғыдан алғанда жаңа іріктеу жүйесі – уақыт талабы мен қоғам сұранысына берілген нақты жауап.

Бұл өзгерістер Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметін дамытудың 2024-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасымен тікелей байланысты. Аталған тұжырымдамада мемлекеттік аппаратты кәсібилендіру, заманауи HR-құралдарды енгізу,

кадрлық процестерді цифрландыру, меритократия қағидатын нығайту және сервистік модельге көшу басым бағыт ретінде айқындалған.

– Соңғы өзгерістерге сәйкес мемлекеттік қызметке іріктеу жүйесінде қандай негізгі жаңашылдықтар енгізілді?

– Иә, соңғы жылдары мемлекеттік қызмет жүйесінде ауқымды өзгерістер жүзеге асырылып келеді. Соның нәтижесінде биылғы жылдың 1 сәуірінен бастап іріктеу тәртібі түбегейлі жаңарып, жаңа форматқа көшті.

Атап айтқанда, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігі Төрағасының 2025 жылғы 8 желтоқсандағы №196 бұйрығына сәйкес мемлекеттік әкімшілік лауазымға орналасу тәртібіне бірқатар маңызды өзгеріс енгізілді. Осы құжат аясында іріктеу кезеңдері оңтайландырылып, конкурстық рәсімдердің мерзімі едәуір қысқартылды. Нәтижесінде енді мемлекеттік органдар бос лауазымды 5-7 жұмыс күні ішінде жаба алады. Жаңа тәртіпке сәйкес, жеке қасиеттерді бағалау кезеңі конкурс шеңберінен тыс шығарылды. Сонымен қатар мәтіндік және сандық ақпаратпен жұмыс істеу қабілетін бағалауға арналған тестілеу алынып тасталды.

Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілін меңеру және заңнаманы білу деңгейін анықтауға арналған тестілеу нәтижелері бойынша берілетін сертификаттар, сондай-ақ жеке қасиеттерді бағалау қорытындылары тест тапсырылған күннен бастап бір жыл бойы жарамды болып есептеледі. Яғни тиісті сертификаттары бар кандидаттар осы мерзім ішінде мемлекеттік әкімшілік лауазымдарға жарияланған конкурстарға қатыса алады.

Конкурсқа жеке қасиеттерді бағалау нәтижелері бойынша ең жоғары балл жинаған үздік бес кандидат жіберіледі. Бұл іріктеу үдерісінің бәсекелестік сипатын арттырып, лайықты үміткерлерді анықтауға мүмкіндік береді.

Жаңа жүйеге сәйкес, басшылық лауазымдарға үміткерлер әссе жазу және әңгімелесу кезеңдерінен өтеді. Ал атқарушылық және төменгі лауазымдарға кандидаттар практикалық бағалауға жіберіледі.

– Әлия Бегалықызы, жеке қасиеттерді бағалау кезеңі конкурс шеңберінен тыс шығарылды дедіңіз. Осы тұста жеке қасиеттерді бағалау кезеңі бойынша өзгерістер бар ма?

– Ия, әрине. Жеке қасиеттерді бағалау жүйесі жаңа форматта үш бағдарлама бойынша жүзеге асырылады. Мұндай тәсіл әр лауазымның ерекшелігін ескеріп, үміткердің кәсіби әрі тұлғалық құзыреттерін жан-жақты бағалауға жол ашады.

Бірінші бағдарлама басшылық лауазымдарға арналған. Онда үміткердің проактивтілік; коммуникативтілік; талдамалық ойлау; стратегиялық ойлау; көшбасшылық; әдептілік; нәтижеге бағдарлану; сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілік; жауапкершілік; қызметті басқару секілді маңызды құзыреттері сараланады.

Екінші бағдарлама басшылық емес лауазымдарға бағытталған. Бұл бағдарламада қызметкерге тән негізгі құзыреттер, яғни проактивтілік; коммуникативтілік; талдамалық ой-

лау; әдептілік; нәтижеге бағдарлану; сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілік; жауапкершілік деңгейі бағаланады.

Үшінші бағдарлама жұмыс өтілі талап етілмейтін төменгі лауазымдарға арналған. Бұл кезеңде үміткердің әлеуметтік және эмоционалдық интеллекті, сондай-ақ логикалық ойлау қабілеті ескеріледі.

Сонымен қатар бағалау нәтижелерін пайдалану тәртібі де нақтыланған. Мәселен, бірінші бағдарлама бойынша алынған қорытынды екінші бағдарламаға сәйкес келетін лауазымдарға жарамды саналады. Ал төменгі лауазымдарға арналған үшінші бағдарлама бөлек бағалау өлшемдеріне негізделгендіктен, оған алдыңғы бағдарламалардың қорытындылары қолданылмайды.

Үміткерлер тестілеуді бір ай ішінде үш реттен артық емес тапсыра алады.

– Сөзіңізде практикалық дағдылары арқылы бағаланады дедіңіз. Жаңа форматтағы іріктеуде практикалық бағалау қалай жүзеге асырылады?

Жаңа іріктеу жүйесінде басшылық емес және төменгі лауазымдарға кандидаттар практикалық бағалаудан өтеді. Жеке қасиеттерді бағалау нәтижесі бойынша үздік бес кандидат бір жұмыс күні ішінде қашықтан екі практикалық тапсырманы орындайды.

Басшылық емес лауазымдарға арналған тапсырмалар аналитикалық жазба әзірлеу, ресми хаттар мен сауалдарға жауап дайындау, сондай-ақ өтініштерді қарау бағытында беріледі. Ал төменгі лауазымдарға үміткерлердің ойын ашық, нақты әрі ықшам жеткізу қабілеті және жалпы сипаттағы сұрақтарға жазбаша жауап беру дағдысы бағаланады.

Бұл кезең кандидаттың нақты жағдайда шешім қабылдау қабілетін, аналитикалық ойлауын және кәсіби дайындығын айқындауға мүмкіндік береді.

Әділ әрі ашық іріктеу жүйесі қоғамда сенім қалыптастырады. Нәтижесінде, кәсіби және бәсекеге қабілетті азаматтар мемлекеттік қызметті саналы түрде таңдай бастайды.

– Ашық әрі мазмұнды сұхбатыңызға рақмет!

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗДАР! ДЕРАТИЗАЦИЯ!

2026 жылғы 14 қыркүйек – 4 қазан аралығында Астана қаласының Қоршаған ортаны қорғау және табиғатты пайдалану басқармасы «AG Disinfection services» ЖШС-мен бірлесіп саябақтарда, скверлерде, өзендер мен су айдындарының жайылмаларында және зираттарда дератизация жүргізеді. 5 қазан – 5 қараша аралығында Астана қаласының жеке секторында кеміргіштерге қарсы құралдар тегін таратылады. Жеке сектор тұрғындарынан құралдарды алу үшін есіктерін ашуды сұраймыз.

«Ваш столичный ломбард» ЖШС көпін мүлкін соттан тыс сатуды күн сайын жүзеге асырады. Ломбардтағы зергерлік бұйымдар түріндегі мүлікті ашық аукцион арқылы сатады. Толығырақ: vsl.kz / torgi.

ҚР ІІМ КҚБК Дипломатиялық өкілдіктерді күзету жөніндегі күзет қызметі басқармасының қызметкері Ясінбек Асеттің ОТ №08311 қызметтік куәлігі жоғалуына байланысты жарамсыз деп танылсын.

«ASTANA AQSHAMY»

ГАЗЕТИНЕ ЖАЗЫЛУ ЖҮРІП ЖАТЫР

АИТВ ИНФЕКЦИЯСЫНЫҢ АЛДЫН АЛУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

АИТВ инфекциясы денсаулық сақтау саласындағы маңызды мәселелердің бірі болып қала береді. Адамның иммун тапшылығы вирусы иммундық жүйенің жасушаларын зақымдайды және емделмеген жағдайда жүре пайда болған иммун тапшылығы синдромының дамуына әкелуі мүмкін.

Сонымен қатар қолданыстағы заманауи әдістер, уақтылы тестілеу және тиімді антиретровирустық терапия АИТВ инфекциясының таралу қаупін едәуір төмендетуге мүмкіндік береді. АИТВ инфекцияның профилактикасы жұқтырудың алдын алуға, инфекцияны ерте анықтауға және вирустың басқа адамдарға берілу ықтималдығын төмендетуге бағытталған кешенді шаралар жиынтығы.

АИТВ-ның негізгі берілу жолдары:

АИТВ-ның негізгі берілу жолдарына қорғаныссыз жыныстық қатынас, ортақ инелерді және басқа да инъекциялық құралдарды пайдалану, сондай-ақ вирустың анадан балаға жүктілік, босану немесе емізу кезінде берілуі жатады. Профилактиканың маңызды бағыттарының бірі АИТВ туралы сенімді ақпарат тарату. АИТВ күнделікті тұрмыстық қарым-қатынас кезінде: қол алысу, құшақтасу, ортақ ыдысты пайдалану немесе АИТВ-мен өмір сүретін адамның жанында болу арқылы берілмейді.

Профилактиканың ең тиімді тәсілдерінің бірі жыныстық қатынас кезінде мүшеқапты дұрыс және тұрақты пайдалану. Мүшеқаптар жыныстық жолмен берілетін басқа да инфекцияларды жұқтыру қаупін төмендетуге көмектеседі. АИТВ-ға және жыныстық жолмен берілетін инфекцияларға тұрақты түрде тестілеуден өту, жыныс-

тық денсаулыққа жауапкершілікпен қарау және медициналық көмекке уақытында жүгіну маңызды.

Алдын алудың тиімді және заманауи әдістеріне қатынасуға дейінгі профилактикасы (PrEP) жатады. Бұл АИТВ жұқтыру қаупі жоғары АИТВ-теріс адамдардың антиретровирустық дәрілерді қабылдауы. Дұрыс қолданылған жағдайда (PrEP) профилактиканың тиімділігі жоғары болып және АИТВ-дан қорғанудың кешенді стратегиясының құрамында қолданылуы мүмкін.

Егер адам жақында АИТВ-мен ықтимал байланыста болған болса, қатынарудан кейінгі профилактикасы (PEP) қолданылуы мүмкін. Ол ықтимал жұқтырудан кейін инфекцияның дамуына жол бермеу мақсатында антиретровирустық дәрілерді қабылдаудан тұрады. Профилактиканың тиімділігі көбінесе оны уақтылы бастауға байланысты. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы профилактиканы жанасудан кейін мүмкіндігінше тез, ең дұрысы 24 сағат ішінде және 72 сағаттан кешіктірмей бастауды ұсынады. Курс ұзақтығы әдетте 28 күнді құрайды. Сондықтан АИТВ-мен ықтимал байланыс болған жағдайда симптомдардың пайда болуын күтпеу және медициналық көмекке жүгінуді кейінге қалдырмау қажет.

Инфекциялық есірткі қолдану кезіндегі алдын алу

АИТВ-ның қан арқылы берілуінің алдын алу өте маңызды. Негізгі ереже – инелерді, шприцтерді және инъекция жасауға арналған басқа да құралдарды ортақ пайдаланбау. Зиянды азайту бағдарламалары, стерильді инъекциялық құралдарға қолжетімділікті қамтамасыз ету, сондай-ақ кеңес беру және АИТВ-ға тестілеу АИТВ мен қан арқылы берілетін басқа да инфекциялардың таралу қаупін төмендетуге мүмкіндік береді.

АИТВ-ның анадан балаға берілуінің алдын алуы

Қазіргі медицина АИТВ-ның анадан балаға берілу ықтималдығын едәуір төмендетуге мүмкіндік береді. Сондықтан жүкті әйелдерді уақтылы тестілеу, жүктілік кезінде медициналық бақылау және АИТВ инфекциясы анықталған жағдайда антиретровирустық терапия тағайындау маңызды.

АИТВ-мен өмір сүретін әйелдер дәрігердің бақылауында болып, мамандардың ұсынымдарын сақтауы қажет. Антиретровирустық терапия вирустық жүктемені төмендетіп, АИТВ-ның балаға берілуінің алдын алуда маңызды рөл атқарады.

АИТВ-ға тестілеу

Тұрақты түрде тестілеуден өту профилактиканың маңызды бөлігі. Өзінің АИТВ мәртебесін білу адамға медициналық көмекті уақытында алуға, өз денсаулығын сақтауға және инфекцияның берілуінің алдын алуға мүмкіндік береді. Әсіресе АИТВ жұқтыру қаупі болуы мүмкін жағдайлардан кейін тексеруден өту маңызды. Бұл ретте инфекция орын алған болуы мүмкін, бірақ тест оны әлі анықтай алмайтын «терезе кезеңін» ескеру

қажет. Сондықтан қайта тестілеудің мерзімін медицина қызметкерімен бірге анықтаған жөн.

Антиретровирустық терапияның профилактикадағы рөлі

АИТВ инфекциясының профилактикасы тек АИТВ-теріс адамдарға ғана қатысты емес. АИТВ-мен өмір сүретін адамдар үшін маңызды профилактикалық шара – антиретровирустық терапияны тұрақты қабылдау. Тиімді емдеу кезінде вирустық жүктеме анықталмайтын деңгейге дейін төмендеуі мүмкін. Қазіргі ғылыми деректер мен ДДСҰ ұсынымдарына сәйкес, ем қабылдап, вирустық жүктемесі анықталмайтын деңгейде сақталған адамның АИТВ-ны жыныстық жолмен басқа адамға беру қаупі болмайды. Бұл қағида «А=Б» «анықталмайтын = берілмейтін» деп белгіленеді.

Сондықтан АИТВ-ны ерте анықтау және емдеуге қолжетімділікті қамтамасыз ету адамның жеке денсаулығын қорғаудың ғана емес, сонымен қатар қоғамдық профилактиканың да маңызды шаралары болып табылады.

Санитариялық-ағартушылық жұмыс

АИТВ инфекциясының алдын алуда халықты ақпараттандырудың рөлі зор. Адамдар АИТВ-ның негізгі берілу жолдарын, қорғану тәсілдерін, тестілеу мүмкіндіктерін және қазіргі заманғы профилактика әдістерін білуі керек. Жасөспірімдер мен жастарға арналған білім беру бағдарламаларына ерекше көңіл бөлінген жөн. АИТВ туралы ақпарат түсінікті әрі ғылыми тұрғыдан негізделген түрде берілуі қажет.

Өз денсаулығына жауапкершілікпен

қарауды, қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын және жұқтыру қаупі болған жағдайда медициналық көмекке жүгінудің маңыздылығын қалыптастыру қажет. Мифтер мен теріс пікірлерге қарсы күрес те өте маңызды. АИТВ-мен өмір сүретін адамдарды стигматизациялау олардың тестілеуден өтуіне, медициналық көмекке жүгінуіне және емді бастауына кедергі келтіруі мүмкін. Сондықтан профилактикалық жұмыс тек медициналық емес, әлеуметтік шараларды да қамтуы тиіс.

АИТВ инфекциясының профилактикасы кешенді шаралар жүйесі. Оған қорғаныс құралдарын пайдалану, тұрақты тестілеу, инфекцияның қан арқылы берілуінің алдын алу, жұқтыру қаупі жоғары адамдарға PrEP қолдану, ықтимал байланыстан кейін PEP-ті уақтылы бастау, АИТВ-ның анадан балаға берілуінің алдын алу және тиімді антиретровирустық терапия жатады. Адам ықтимал қауіп немесе өзінің АИТВ мәртебесі туралы неғұрлым ерте білсе, сонымен қатар емдеуді уақытында бастау мүмкіндігі соғұрлым жоғары болады. Сондықтан АИТВ-ның таралуына жол бермеудің маңызды шарттары – халықтың хабардарлығын арттыру, медициналық көмектің қолжетімділігін қамтамасыз ету, тұрақты түрде тестілеуден өту және АИТВ-мен өмір сүретін адамдарға қатысты стигма мен кемсітушілікке жол бермеу.

А.С. КАЗЕНОВА,
Астана қаласы әкімдігінің
«АИТВ инфекциясының
алдын алу орталығы» МКҚК
инфекционист дәрігері

ШЫМЫЛДЫҒЫН «ҚАРАГӨЗБЕН» ТҮРДІ

Астанада Қалибек Қуанышбаев атындағы Қазақ ұлттық музыкалық драма театры жаңа 36-шы маусымын ашты. Театр маусымы М.Әуезовтің «Қарагөз» қойылымымен басталды.

«Қарагөз» трагедиясы – қазақ драматургиясының алтын қорындағы шоқтығы биік шығармалардың бірі. Спектакльде Сырым мен Қарагөздің тағдыры арқылы махаббат пен дәстүр, жеке адамның тандауы мен қоғамдық көзқарас арасындағы қайшылықтар көрсетіледі. Қоюшы режиссері – Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Гүлсина Мирғалиева. Қоюшы суретші – Қанат Мақсұтов. Композитор – Олжас Дәлелхан. Хореограф – Салтанат Сұңғат. Киім суретшісі – Мадина Қосмағанбетова. Қарагөз рөлін актриса, ҚР «Дарын» Мемлекеттік Жастар сыйлығының лауреаты Ақмарал Танабаева, Сырымды Әнуар Бектас, Нарша рөлін Бәзіл Сұлтанғазы сомдайды. Сонымен қатар, спектакльде «Құрмет» орденінің иегерлері Майра Омар, Ержан Нұрымбет, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткерлері Қуандық Қыстықбай, актриса Айнұр Жетпісбаева және тағы басқа актерлер өнер көрсетті. Жаңа маусымда театр көрерменге классикалық шығармалармен қатар, заманауи драматургия туындыларын және түрлі жанрдағы спектакльдерді ұсынады.

Қараша айында театрдың 35 жылдық мерейтойы аталып өтеді.

Мерейтой аясында театрдың шығармашылық жолын саралап, өнер ұжымының бүгінгі тынысын танытатын бірқатар іс-шара ұйымдастырылады. Театрдың жаңа 36-шы маусымы ұлттық классика мен

заманауи драматургияны тоғыстыра отырып, көрерменге сан алуан жанрдағы жаңа қойылымдар мен шығармашылық жобаларды ұсынып, театр өнерінің жаңа белесін қалыптастыруға бағытталады.

ЖАҚСЫДАН ҚАЛҒАН ЖӘДІГЕР

СӘКЕННІҢ ПАТЕФОНЫ

Музыка – уақыт пен кеңістікті жалғап, өткеннің үнін бүгінге жеткізетін тылсым өнер. Кейде бір әуен тұтас дәуірдің тынысын сездіріп, тарихтың алыста қалған сәттерін санада қайта жаңғыртады. Осындай сырлы сәттерді сезіндіретін музейдегі бұл патефон – музыкалық құрал емес, бір дәуірдің үнін бойына сақтаған, Сәкен Сейфуллиннің өмірі мен шығармашылық жолынан сыр шертетін құнды жәдігер.

Бұл – қазақ әдебиетінің көрнекті тұлғасы, ақын, жазушы, педагог, қоғам және мемлекет қайраткері Сәкен Сейфуллиннің жеке пайдаланған патефоны. Жасанды былғары мен металдан жасалған өндірістік өнім 1930 жылы Ленинград қаласындағы патефон зауытында шығарылған.

1934 жылы Сәкен Сейфуллин Мәскеуде өткен Бүкілодақтық Жазушылар одағының съезіне қатысып, жиында сөз сөйлеген. Осы сапары барысында патефон Кеңес Одағы Үкіметінің Сәкен Сейфуллинге берген сыйы ретінде табысталған.

Сол кезеңнен бері талай жыл өтсе де, Сәкеннің өмірімен сабақтасқан бұл құнды жәдігер өз мәнін жоғалтқан жоқ. Бүгінде Астана қаласындағы Сәкен Сейфуллин музейінің төрінен орын алған патефон – өткен дәуірдің тынысын бүгінге жеткізетін тарихи мұра.

Мемориалдық заттар Мемлекеттік Орталық мұражайы қорынан Қазақстан Республикасы Мәдениет министрлігінің арнайы бұйрық хаты негізінде 2011 жылы Сәкен музейіне берілген.

Ұлтымыздың өшпес алауы, сөнбес шырағындай болған Сәкен Сәдуақас-

ұлының ғұмырнамасы – халқымыздың тарихымен сабақтасқан тағылымды шежіре. Оның өмірі мен шығармашылығын зерделеу, мол мұрасын насихаттап, келешек ұрпаққа аманат ету – баршамыздың ортақ парызымыз.

Азамат СЕРІКҰЛЫ,
Сәкен Сейфуллин
музейінің әдіскері

Бетті дайындаған Шапағат ӘБДІР

ЖАЗҒЫ АЗИЯ ОЙЫНДАРЫНАН НЕ КҮТЕМІЗ?

2026 жылдың басты спорт додаларының бірі – жазғы Азия ойындарының басталуына санаулы күн қалды. Төрт жылда бір өтетін құрлықтық бәсекеде Қазақстан құрамасы үшін басты мәселе тек медаль саны емес. Бұл жарыс отандық спорттың қазіргі деңгейін бағалап, Лос-Анджелес Олимпиадасына қаншалықты дайын екенімізді де көрсетеді.

Биыл Қазақстан құрамасы Азия ойындарына 500-ден астам спортшымен қатысады. Жарыс Жапонияның Аичи-Нагоя өңірінде өтіп, 43 спорт түрінен 469 жүлде жиынтығы сарапқа салынады. Қазақстандық спортшылар 35 спорт түрінде бақ сынайды. Құрлықтық додада бірнеше спорт түрі алғаш рет бағдарламаға енгізілді. Олардың қатарында ММА, падел, ВМХ-фристайл, серфинг және текбол бар. Қазақстан үшін падел мен ММА-да жүлдеге таласуға мүмкіндік туып отыр. Сонымен қатар 12 жылдық үзілістен кейін отандық шабандоздар конкурдан сынға түседі.

ӨТКЕННЕН САБАҚ, БИЫЛДАН ҮМІТ

Қазақстан Азия ойындары тарихында 637 медаль жеңіп алған: 165 алтын, 180 күміс және 292 қола. Ең табысты кезең – 2014 жылғы Инчондағы Азия ойындары. Сол додада ұлттық құрама 28 алтын, 23 күміс, 33 қола медальмен жалпы есепте төртінші орынға тұрақтаған. Алайда кейінгі көрсеткіштер көңіл көншіте бермейді. 2023 жылғы Ханчжоу ойындарында Қазақстан 10 алтын, 22 күміс, 48 қола медаль алып, 11-орынға түсті. Бұл – ел тарихындағы ең төмен нәтижелердің бірі. Дегенмен биыл жағдайды жақсартуға мүмкіндік бар. Соңғы жылдары Олимпиада бағдарламасына енген спорт түрлеріне басымдық беріліп, спортшылардың

халықаралық жарыстардағы нәтижесі де біршама өсті. Инфрақұрылымның жаңаруы, спорттық базалардың көбеюі және ұлттық құрамалардың халықаралық бәсекелерде тәжірибе жинауы Азия ойындары қарсаңындағы негізгі оң факторлардың бірі.

АЛТЫНҒА КІМДЕР ТАЛАСАДЫ?

Қазақстан үшін дәстүрлі түрде басты медаль көзі саналатын спорттың бірі – бокс. Бұл жолы құрамда тоғыз әлем чемпионы мен әлем чемпионатының екі финалисі бар. Боксшылардың барлығы дерлік жүлдеге, соның ішінде алтынға таласа алады. Қазақстан 2014 жылдан бері Азия ойындарында бокстан чемпион атанбағанын ескерсек, бұл жолғы нәтиже ерекше маңызды. Велоспортта Алексей Луценкоға үлкен үміт артылып отыр. Ол 2014, 2018 және 2023 жылдардағы Азия ойындарында жеке сайыста чемпион атанған. Сонымен қатар биылғы Азия чемпионы Евгений Федоров пен Николя Винокуров та жүлдеге таласады.

Қазақстан велоспортшылары соңғы екі Азия ойындарында екі алтыннан алып келген еді. Семсерлесуден де мүмкіндік жоғары. Ерлер құрамасы биыл Азия чемпионы атанып, кейін әлем чемпионатында алғаш рет алтын медаль жеңіп алды. Сондықтан командалық жарыста Жапония секілді мықты қарсыластармен тең дәрежеде бәсекелесуге негіз бар. Нысана көздеу мен стенд атудан да жүлде күтуге болады. Қазақстандық спортшылар соңғы жылдары Олимпиада мен әлем чемпионаттарында жақсы нәтижелер көрсетті. Әсем Орынбайдың Әлем кубогындағы жеңісі және әйелдер құрамасының Азия чемпионатындағы табысы бұл үмітті күшейтеді. Ауыр атлетикада Қазақстан бірнеше жылдық үзілістен кейін мықты құраммен оралады. Әлем чемпионы Нұрғиса Әділетұлы мен Алексей Чуркиннің нәтижесіне ерекше назар аударылады. Көркем гимнастикада Ақмарал Ерекешева мен Айбота Ертайқызының мүмкіндігі жоғары. Бұл спортта негізгі бәсеке Қазақстан, Қытай және Өзбекстан гимнасттары арасында өтеді деп күтіледі. Күрес түрлерінде де Қазақстанның жүлдеге таласатын спортшылары аз емес. Демеу Жадыраев, Ризабек Айтмұхан, Нұрқожа

Қайпанов, Азамат Дәулетбеков, Жәмила Бақбергенова, Едіге Қасымбек пен Шұғыла Өмірбек сынды балуандардан жүлде күтіледі.

Дзюдода Париж Олимпиадасының чемпионы Елдос Сметовтің татамиге қайта оралуы маңызды оқиға болғанымен, оның салмағында Жапония өкілі Рюдзю Нагаяма негізгі фавориттердің бірі саналады. Ал Абиба Әбужақынова мен биылғы Азия чемпионы Алматы Әділет те жүлдеге таласуға қабілетті. Спорттық гимнастикада Нариман Құрбанов, Зейнолла Ыдырысов пен Милад Карими жақсы нәтиже көрсетуі мүмкін. Садақ атудан да тарихи жетістікке үміт бар. Қазақстандық спортшылар соңғы әлем және Азия чемпионаттарында нәтижесін жақсартып келеді. Оның үстіне садақ атудан Азия ойындарында жеңіске жеткен спортшы Лос-Анджелес Олимпиадасына жолдама алу мүмкіндігіне ие болады. Бұлардан бөлек, каноэ мен байдаркада ескек есу, су добы, таеквондо, теннис, жеңіл атлетикадан кемінде бір алтын медаль алуға мүмкіндік бар. Олимпиада бағдарламасына енбейтін спорт түрлерінен каратэ, джиу-житсу және ММА өкілдері де чемпиондыққа таласа алады.

Жалпы, биылғы Азия ойындарынан Қазақстан құрамасының Ханчжоудағы нәтижесінен жоғары көрсеткіш күтуге негіз бар. Бірақ құрлықтағы бәсеке жыл өткен сайын күшейіп келеді. Әсіресе Жапония, Қытай, Оңтүстік Корея, Үндістан сияқты спорт державаларымен бәсекелесу оңай болмайды. Сондықтан Аичи-Нагоядағы жарыс Қазақстан үшін медаль санын арттырудан бөлек, Париж Олимпиадасынан кейінгі жаңа кезеңнің нақты көрсеткіші болмақ. Ал Азия ойындарындағы нәтиже Лос-Анджелес Олимпиадасына дейінгі дайындықтың қай деңгейде екенін де аңғартады. Қазақстан үшін басты міндет – жекелеген спортшылардың жетістігімен шектелмей, жалпы командалық нәтижені жақсарту.

Редакция қолжазба иелерінің пікірлері мен көзқарасын бөлісуі шарт емес.

Газет ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 23.05.2018 ж. тіркеліп, №17120-Г куәлігі берілген. Меншік иесі: «Elorda Aqparat» ЖШС

Директор –
Олжас СЫДЫҚБЕК

Бас редактор –
Еркін ҚЫДЫР

Бас редактордың орынбасары –
Ғалым ҚОЖАБЕКОВ

Газетте жарияланған материалдарды сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Газет сейсенбі, бейсенбі және сенбі күндері шығады.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауап береді.

Газет «ASTANA AQSHAMY» газеті редакциясының компьютерлік орталығында теріліп, қатталды. Тираж – 5 100. Апталық таралымы – 15 300
Тапсырыс № 108
Баспахана: Астана қаласы, Сілеті көшесі, 30-үй
«Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС

Редакция мекенжайы: 010000, Астана қаласы, Достық көшесі, 13, «Нұрсая-2» ТК

Va-reklama@mail.ru
aqsham1990@mail.ru

Кезекші редактор – Гүлбаршын ӨКЕШҚЫЗЫ